

זאת ה'תורה

שבת פרשת בשלח תשע"ט

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבְיָטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

החוויה הבלתי נשכחת
של איש האמת

מה יכול צדיק
ללמוד מרשע?

ברכות בחשבון
נבואת משה רבינו

המדור *אלדים*
ארבע כתות על הים

הפיכת פחד לצחוק
נקודה מעובדת משיעור

אמת - הבריח התיכון
מהי אמת? (5)

בהיכלו של משיח
כתר שם טוב (1)

מעין גנים
קריעת הים - גילוי מעלת ישראל

טעם מצוה
סעודות שבת

הסיפור החסידי
רבי דוד מלעלוב

מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל הקוראים היקרים, אנחנו מקווים שגם השבוע תהנו מחוברת ואביטה מלאה בדברי תורה וחסידות מהרב **יצחק גינזבורג שליט"א** שתאיר את השבת שלכם באור חדש.

השבוע בחוברת:

נתחיל עם **נקודה מעובדת** מתוך השיעור המרכזי ביחס לתיקון הזמן בהוה, ומשם כמובן לשיעור בעצמו, השיעור החודשי באנגלית – **מהי אמת? חלק חמישי**, החותם את סדרת שיעורי 'מהי אמת?' ומסביר את חידושו של אדה"ז אודות האמת כבריח התיכון בכל עולם ובכל מציאות (הקשור למושג ה'אין' אצל הבעש"ט וה'ביטול' אצל הרבי הרש"ב). בהמשך רוכזו שלשה **שיעורים בכתר שם טוב** למורנו הבעש"ט לכדי יחידה אחת העוסקת באגרת המפורסמת בה פגש הבעש"ט את המשיח ושמע ממנו שיבוא "לכשיפוצו מעינותיך חוצה".

במעין **גנים** נקרא על קריעת ים סוף שמגלה את מעלתו של עם ישראל – הבחירה של ה' בנו. ובטעם **מצוה** על סעודות השבת. בסיפור החסידי נקרא על בעל ההילולא של ז' בשבט – **רבי דוד מלעלוב**. ובמענות **ותשובות**, שלש תשובות על שאלות בעקבות שיעורי הגליון הקודם של ואביטה.

בברכות **בחשבון** השבוע – בהמשך לשבוע שעבר – נגלה כיצד החניה באילמה עם 12 מעיינות המים שלה ושבעים התמרים רומזת לעלייה בדרגת נבואתו של משה רבינו. נסיים עם **המדור לילדים** והפעם רזי יספר לנו על סוגי המשקפיים שהרכיבו בני ישראל לפני קריעת ים סוף.

שבת שלום ומבורך, המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה 3 | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הגליון מוקדש:

לזכות החי"ל בצבאות ה' **שניאור שני** שיי **לויט** לרגל האפשערעניש - **ז' שבט**

הבחור התמים **שר שלום רחמים** שיי **מויאל** לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות - **ח' שבט**

לע"נ השליח הרה"ח **שלמה יצחק שווארץ** - **י"ב שבט תשע"ז**

עבודת ההוה – הפיכת פחד לצחוק

”אביך הראשון” – הוא העבר-הנצחי של עם ישראל. יעקב אבינו – לשון ”עקב” וסיום – הוא עתידנו, בו נירש ”נחלה בלי מצרים”. אם כן, עולה שבהוה צריך לחיות בהשראת יצחק אבינו.

יצחק אבינו, העובד את ה' במדת היראה, נקרא על שם ”צחק עשה לי אלהים” – הוא המתקן את ההסתר של שם אלקים, שקיים בעיקר ברגע ההוה (כפי שנלמד מהפסוק ”אני ראשון [בעבר, ראשית הזמן] ואני אחרון [בעתיד, סיום הזמן] ומבלעדי [בהוה שבאמצע, באמצעיתא' כפי שכותב הזהר] אין אלהים”). לפני הכל (”בטרם כל יצור נברא”) ובסוף הכל (כשיתקיים ”והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד”) – הכל רק טוב ה' פשוט, אך בהוה שבאמצע יש התמודדות עם פחד הסתר האלקות ואי-הוודאות. התמודדות זו היא בסוד ”פחד יצחק” (כינוי ה' דווקא ביחס ליצחק, שאינו מפחד משום דבר זולת ה') – תיקון הפחד והפיכתו לצחוק.

העתיד הבלתי-ידוע הוא מפחיד – ”לא תדע מה ילד יום” – אלא שאל לו לאדם לדאוג את דאגת המחר, ”העתיד עדיין”. רק ברגע ההוה, כשהעתיד 'מתנפץ' על האדם, יש מקום לחיות הפחד – אלא שבו-ברגע הופך העתיד הלא-ידוע להוה ידוע, והאדם יכול לצחוק, 'מזה חששתי?!'. כהרף עין ממשיך ההוה הלאה ומתאיין בעבר – הופך לחלק מהמורשת עליה עתיד האדם לספר בשעשוע לנכדיו...

הבריאה הראשונה שברא ה' (הרמוזה במלה ”בראשית”) היא הזמן עצמו. עולמנו מוגדר על ידי ממדי הזמן והמקום, ועבורנו, הנבראים, מציאות נטולת-זמן היא בלתי נתפסת, אך גם מושג הזמן עצמו 'נזיל' וקשה להבנה. שלשת חלקי הזמן, עבר-הוה-עתיד, הם שלשה סוגי 'אין' – ”העבר אין [שהרי כבר חלף-עבר לו], העתיד עדיין [שהרי טרם הגיע] והוה [חומק-עובר] כהרף עין”. ועם זאת, ההוה החמקמק הוא הזמן שניתן לנו לעבוד בו. כך מוסברת, בפנימיות, משמעות השם ”ספר של בינונים” (כפי שקרא אדמו"ר הזקן לספר התניא) – זמן 'בינוני' (כפי שקוראים להוה המדקדקים הראשונים), בין העבר לבין העתיד, הוא המיועד לעבודתנו שלנו, ”היום לעשותם”. ומהי עבודת ההוה?

את ההיסטוריה של כל הנשמות מרכז האריז"ל בשלש נשמות, הרמוזות כולן ב**אדם** הראשון – אדם עצמו הוא העבר של האנושות ומשיח הוא העתיד-הסיום שלה. ביניהם, בהוה, נמצא דוד המלך (שקבל שבעים שנות חיים מאדם הראשון, וממנו מתחילה השושלת אותה חותם משיח בן דוד). עבודת ה' בהוה היא עבודתו של דוד המלך, הנופל וקם ומזמר לה' לפניו הוא חי בכל עליותיו וירידותיו.

אמנם, ”אין קורין אבות אלא לשלשה”, לכן מתאים להקביל את שלשת חלקי 'הזמן היהודי' לאבותינו הקדושים: אברהם אבינו, ראש כל המאמינים” – ”אחד היה אברהם”,

אמת – הבריה התיכון מהי אמת? (5)

קיצור מהלך השיעור

השיעור שלפנינו, החותם סדרה בת חמשה שיעורים על מושג האמת, עוסק במדת האמת כ"בריה התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה" – בכל עולם ובכל מציאות ניתן להתחבר לנקודת אמת, שהיא-היא הנקודה הפנימית שלו.

פרק א עוסק בהגדרת הנקודה הפנימית-התיכונה של כל מציאות אצל שלשה מגדולי החסידות: אדמו"ר הזקן אכן מגדיר את האמת כנקודת "הבריה התיכון", כשהוא מסביר את השוני בין האמת של הצדיקים לאמת של הבינונים. אמנם, מורנו הבעל שם טוב דבר על נקודת 'אין' בפנימיות כל מציאות של 'יש' (נקודה שגם מאפשרת לפרוך את אותה מציאות, אך היא-היא מקור קיומה) והרבי הרש"ב (בעקבות המגיד ממעזריטש) דבר על נקודת 'בטול' (שהיא בעצם חיות האדם מול התגלות האין) בה תלוי קיומו של כל דבר בעולם.

פרק ב פותח בדברי הירושלמי, לפיו אותיות **אמת** הן ראש-תוך-סוף של האלף-בית – עוד סוג של "בריה התיכון" – ופונה קודם כל להסבר התכני שלהם, בסוד עשר הספירות ובעיקר בסוד הזמן, המתחלק לעבר-הוה-עתיד (תוך הסבר ה'עבודה' הפנימית של רגע ההוה). לפי התכנית, נושא סדרת השיעורים החדשיים הבאים באנגלית יהיה ה'זמן'.

פרק ג ממשיך בישוב הקושיא המפורסמת על דברי הירושלמי – האות **מ** אינה האמצע המדויק (או אפילו המקורב) של האלף-בית! כמה וכמה תירוצים והתבוננויות – תוכניות וויזואליות – עולות כאן בענין, ובסימו של השיעור מובאים ללא הסבר עוד כמה תרשימים עם תירוצים נוספים, שנותרו כ'שיעורי בית'.

המעונינים לקבל את הסדרה בשלמותה יכולים לבקשה במייל itielgi@gmail.com

א. "הבריה התיכון"

"אין אמת אלא תורה"³. חמשה עשר בשבט, "ראש השנה לאילן", הוא יום ההתקשרות לאילנא דחיי, תורתנו הקדושה – "עץ חיים היא למחזיקים בה"⁴.

נקודת האמת בכל מציאות

ביחס לאמת יש לימוד חשוב בפרק יג בספר התניא – ספר היסוד של חב"ד – אותו

ערב טוב כולם כאן, ובקר טוב באמריקה. הערב נמשיך לדבר על אמת. אנחנו נכנסים לחדש שבט, החדש האמצעי של תקופת סבת, כנגד ה-**מ** של **אמת**, לשון **מים**, כמו שיתבאר – כל חדשי "ימות הגשמים" קשורים למים, אבל יש כמה ענינים בחדש שבט שקשורים באופן מיוחד למים. מים הם סמל של תורה, "אין מים אלא תורה"⁵, והתורה היא אמת,

א ב"ק"ז, א (ובכ"ד); זהר ח"ב ט, א (ובכ"ד).

ב שה"ש רבה א, כג.

ג משלי ג, יח.

נרשם על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה. שיעור חדשי באנגלית, מוצאי כ"ט סבת ע"ט – ירושלים.

ואינו משתנה, ומה שיש בו שינוי נקרא 'אכזב' – מה שמפסיק הוא כזב-מאכזב. אהבת הצדיק לעולם לא מאכזבת, לעולם לא נפסקת, ואילו אהבת ה' של הבינוני נפסקת. בכל אופן, אומר אדמו"ר הזקן – זהו עיקר ההסבר לענייננו – עבור הבינוני אהבה כזו היא כן אמתית, זו נקודת האמת שלו. מכיון שבכל עת שירצה הוא יכול לשבת, ולהתבונן ולעורר בלבו אהבת ה' – עבורו זו האמת, האמת לאמתו שלו, כי יש בו את היכולת לעורר את אהבתו לה' בכל רגע בחייו, אם רק ירצה. מנקודת המבט של הצדיק – זו לא אמת. אבל מנקודת המבט של הבינוני – זו אמת (אצל הצדיק האמת היא תמיד-בפועל אך אצל הבינוני האמת היא תמיד-בכח).

כדי להבין כיצד יתכן שאותה מדרגה אינה אמת עבור הצדיק אך עבור הבינוני היא אמת, מסביר אדמו"ר הזקן שבכל מדרגת מציאות יש את נקודת האמת שלה – ועבורה היא אמת מוחלטת, אמת לאמתו – אף שמנקודת מבט גבוהה יותר היא לא אמת. זהו מעין פרדוקס, אך כך בדיוק הוא מסביר. בכך טמון הכח הפנימי של האמת לחבר את כל העולמות ואת כל הנשמות. עבורנו המשמעות היא שעלינו להתחבר לפוטנציאל התמידי לשוב אל ה'. אפילו שאיננו שם כל הזמן – יש לנו פוטנציאל להיות שם.

אין, בטול, אמת

אדמו"ר הזקן הוא נכדו הרוחני של הבעל שם טוב, מייסד החסידות. הבעש"ט אמר משהו דומה, במלים שונות. גם הוא אמר שבכל דבר יש נקודה פנימית, אבל הוא לא אמר שהיא נקודת אמת (כמו שמוסבר בתניא). זו דרך מאד יפה להבין את היחס בין צורת החשיבה של הבעש"ט לעומת צורת החשיבה של אדמו"ר הזקן, וההשלמה ההדדית שלהם. מדברי

למדנו בחת"ת לפני כמה ימים. אדמו"ר הזקן אומר שהאמת היא הנקודה הפנימית של כל מציאות, של כל עולם, של כל מחשבה ורגש. הנקודה הפנימית של כל דבר היא האמת. בהיותה הנקודה הפנימית של כל המציאות, נקראת האמת "בריה התיכ"ן" – הבריה שעבר בנקודה הפנימית של כל קרשי המשכן וחבר אותם יחד. חז"ל" אומרים שבבריה התיכ"ן היתה תופעה ניסית – שהוא התעגל ועבר גם בזויות. האמת היא הנקודה האמצעית שמחברת את הכל יחד, עוברת בנקודה הפנימית של כל דבר ולכן יכולה לחבר את כולם.

אדמו"ר הזקן מסביר זאת ביחס לעבודת ה' בהקשר של היחס בין הצדיק לבינוני. ה'בינוני' (של התניא) אינו אדם ממוצע – הוא אדם במדרגה גבוהה, שכל חייו מוקדשים לה', למצוות ולתורה – אבל עם זאת הוא עדיין לא צדיק. הגדרת צדיק, לפי התניא, היא מי שחי תמיד במודעות של אהבה בוערת לה'. הבינוני עדיין נאבק, ולפעמים נופל לשכחת ה'. בכל פעם שהוא מתבונן באחדות ה' ובגדולת ה' הוא יכול לעורר מחדש אהבת ה' ויראת ה', אך הן לא קיימות אצלו באופן רציף. כך הוא מסביר את ההבדל בין הצדיק לבינוני בפרק יג – הצדיק באופן קבוע בוער לה' במחו ולבו, והבינוני חש כך רק בזמנים מיוחדים. הזמן הכי טוב לעורר את האהבה לה' הוא זמן התפלה – כשהוא עומד לפני ה' בתפלה, וזוכר לפני מי הוא עומד, ואז מתעוררת בלבו אהבה אמתית לה'.

אדמו"ר הזקן מסביר שאצל הצדיק אהבה כזו, אהבה שנפסקת מדי פעם, לא נקראת אמת. אמת היא משהו רציף, שאינו מפסיק

האין והרב המגיד – מקור דברי הרבי הרש"ב,
כנ"ל – מקבל את הגילוי ומתבטל בפניו).

חכמה-תפארת-יסוד דאבא

אם כן, כעת יש לנו שלש מלים לנקודה פנימית של כל המציאות – אין, בטול (שהולכות יחד, כפי שהסברנו, שהבטול הוא החויה של האין) ואמת (כפי שמסביר אדמו"ר הזקן בתניא). נתבונן בשלש המלים הללו. ראשי התיבות של אין-בטול-אמת הם מלה פשוטה בעברית, **אבא** – כל המדרגות האלה שייכות לפרצוף אבא – מדרגת החכמה:

הפסוק הכי חשוב ביחס לחכמה בתנ"ך הוא "והחכמה מאין תמצא"¹. ה"אין" הזה הוא מקור החיים של עם ישראל. חז"ל² אומרים "אין מזל לישראל", והבעל שם טוב³ – שמאד אהב את המלה 'אין' – מסביר שה"אין" הוא ה"מזל לישראל", יש מזל והוא ה'אין', כל שפע הברכה שלנו בא משם. האין הזה הוא מקור החכמה. הפסוק "והחכמה מאין תמצא" יכול לתאר את הופעת החכמה מספירת הכתר, לפי עץ החיים של הקבלה, ויכול גם לתאר את החכמה עצמה – הכתר של החכמה – שנקודתה הפנימית היא התגלות האין האלקי. בטול, המלה השניה – של הרבי רש"ב – הוא החויה הפנימית של החכמה, החויה הפנימית שבלב. הספירה הפנימית של הלב היא התפארת, אבל כאן מדברים על הכל בתוך החכמה – הלב של החכמה, התפארת של החכמה, הוא חויה הבטול. בטול הוא החויה ביחס לגילוי שה' בורא אותי יש מאין בכל רגע. מהי אמת? הכח הפנימי של ספירת היסוד⁴ – יסוד הוא כח הנשמה להגשים

הבעש"ט⁵ עולה שהנקודה הפנימית של כל דבר היא נקודת 'אין'. העולם מתהווה בכל רגע יש מאין, ונקודת האין האלקי נמצאת בפנימיות כל מציאות. מהי, אם כן, הנקודה הפנימית של כל דבר, המחברת יחד את כל הדברים במציאות – אין או אמת? צריך לומר ששתי הפרשנויות הן בעצם שתי נקודות מבט על אותה נקודה.

כעת נעבור לרבי החמישי של חב"ד – הרבי הרש"ב, שני אדמו"רים לפני הרבי שלנו – שאמר גם הוא משהו דומה, במלים אחרות, שיותר דומות לדברי הבעש"ט מלדברי אדמו"ר הזקן (ובאמת מקור דבריו בתורת הרב המגיד ממעזריטש שבין הבעל שם טוב לאדמו"ר הזקן, ודוק). הוא אמר⁶ שבתוך כל דבר במציאות – גם הספר הזה, השלחן הזה – יש נקודת בטול בפני בוראו, והיא המאפשרת לדבר להתקיים. אני ברוך ה' יהודי, מברך "שלא עשני גוי", אבל הרבי הרש"ב אמר שבכל נברא – לא רק 'המהפכה הרביעית', אפילו 'המהפכה החמישית'... – בתוך כל אטום, יש נקודת בטול לה'. אם לא היתה בו נקודת בטול – הוא לא יכול היה להתקיים. הבטול נותן לו את הקיום שלו. לכאורה, ההסבר שלו מזכיר יותר את הנקודה הפנימית של הבעל שם טוב, אין, מאשר את הנקודה הפנימית של אדמו"ר הזקן, אמת.

מה היחס בין 'אין' ל'בטול'? 'אין' הוא מצד ה' – המהווה את המציאות יש מאין – ו'בטול' הוא חויה הנברא מול התגלות נקודת ה'אין' הזו. זהו רעיון פשוט וחשוב. ה'אין' מתגלה, ואני מתייחס אליו וחוה אותו – זהו היחס שלי לאור שמתגלה. אין ובטול הולכים יחד – האין מופיע, מהווה אותי מאין, והיחס שלי אליו נקרא בטול (כלומר, הבעל שם טוב משפיע את אור

ח איוב כח, יב.

ט שבת קנו, א.

י בעש"ט עה"ת לך כו.

יא ראה סוד ה' ליראיו שער א פי"ב (ובשיעורים בסוד ה'

1 ראה מאמרי אדה"ז 'ענינים עמ' רחצ; אור ישראל ח"א עמ' רסז.

2 ד"ה "אחת שאלתי" עת"ר (ובריבוי מקומות).

שעם ישראל ישאלו אותי מי ה' ששלח אותך. ה' עונה למשה "אהיה אשר אהיה, ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם"⁹. המלה "אהיה" חוזרת פעמיים, "אהיה אשר אהיה", וההופעה הכפולה רומזת להתכללות – **אהיה פעמים אהיה**, שעולה **אמת**¹⁰. כך הסביר המגיד ממעזריטש¹¹, שכאשר ה' שלח את משה לגאול את בני ישראל ממצרים הוא גלה לו את סוד האמת. האמת היא הכח לגאול את בני ישראל ממצרים, מכל מיצרי החיים. הדרך לחירות היא האמת.

נחזור לדבר עוד קצת על חדש שבט: כל דבר הוא בהשגחה פרטית, אנחנו כבר בחדש שבט. לכל חדש יש שבט, והשבט של החדש הזה הוא אשר. אשר הוא גם מלה, שמופיע בשם הזה – "אהיה אשר אהיה". מלה זו שבין "אהיה" ל"אהיה" מבטאת מה "אהיה", והיא שם השבט של החדש. **אשר** אותיות **ראש** – יש משהו של ראש-תחלה באשר, אפילו שהוא ה-11 בדגלי השבטים. בגימטריא רגילה **אשר** עולה 501, אבל במספר סידורי, **אשר** עולה 42 – **אהיה-אהיה**, שתי המלים שמשני צדדיו (ששוות במספר סידורי ובגימטריא רגילה, כי אין בהן אף אות מעל י). המלה האמצעית שוה לשני השמות, וכולן יחד יוצרות שם אחד גדול. יש בקבלה שם **מב**, שעולה פעמיים "אהיה"¹², וכעת אמרנו שפעמיים "אהיה" רומזות (לא רק לחבור אלא) ל-**אהיה** ברבוע, בגימטריא **אמת**.

עד כאן התייחסנו לשבט של החדש, אשר, ביחס לאמת בשם "אהיה אשר אהיה", השם של יציאת מצרים. אמת היא תורה, כמו שאמרנו קודם. היום, ר"ח שבט, משה

ולממש דברים. בתוך פרצוף אבא עצמו, היסוד הוא אמת – מוסבר בקבלה¹³ שיסוד אבא ארוך ומתפשט עד יסוד ז"א. אם יש התגלות אין, שמעוררת חוית בטול – מהי האמת? הכח הנמשך, שאינו פוסק לעולם, של רושם חווית הבטול. מיהו איש האמת? אמת היא לא חד-פעמית. כמו שאמרנו קודם, אמת היא בלתי-פוסקת. מיהו איש אמת? מי שאפילו אם פעם אחת בחייו חוה אין – החויה משפיעה על כל החיים שלו. היסוד הוא החותם-אמת של הנשמה. אם אני יודע מהו אין – אדע את אותו 'אין' כל חיי. איני שוכח חויה זו, אני שומר אותה במודעות שלי – אני יכול לעבוד את ה' וללכת בדרך אמת. אם אני שוכח את החויה – אבדתי את האמת. שוב, אמת היא הרושם הנמשך כל חיי של חוית האין, הבטול. היסוד של פרצוף אבא נמשך להיות היסוד של כל חיי.

אמת – "אהיה אשר אהיה"

אחרי ההסבר הזה, נראה משהו מענין ויפה מתוך התבוננות במלה אמת באותיות ובמספרים. נעשה הערב משהו חדש – נשתמש בעזרים ויזואליים, נסתכל על הדף הראשון:

אמת = 441 = 212 = **אהיה** פעמים **אהיה**

("אהיה אשר אהיה")

במ"ס: **אמת** = 36 = 62

במ"ק: **אמת** = 9 = 32

משולש 3 = 6. משולש 6 = 21

כתוב כאן ש-**אמת** עולה 21 ברבוע – מספר מושלם, שמבטא התכללות, כאשר כל חלק משקף את כל החלקים. 21 הוא שם של הקב"ה, בו ה' התגלה למשה לראשונה במראה הסנה. כשה' שלח את משה להוציא את בני ישראל ממצרים ולקבל את התורה, משה טען

יג שמות ג, יד.

יד אורחות צדיקים שער האמת; מופיע בכתבי האריז"ל בכ"מ.

טו ראה באורך התוועדות י"ט כסלו ע"ה (ובכ"ד).

טז תקו"ז תקון סט (קד, א), ובכתבי האריז"ל בכ"מ.

ח"ג שם).

יב ע"ח שער הכללים פ"י, ובכ"ד.

רואה מה אתה חושב. אם אני קשור לנקודה הפנימית של המחשבה שלך, והנקודה הזו היא נקודת אין – הנקודה הזו אומרת 'לא' על מה שאתה חושב 'כן'. אני קשור לנקודה הזו, אז אם אתה חושב משהו – אני רואה את ה'לא', את ה'אין' שבו. היש' נברא מה'אין'.

כלומר, אין הכוונה שיש לבעש"ט תענוג לפרוך מחשבות – זו רק המחשה, דרך להבין, מה הכוונה 'אין'. מה שאני יכול לחשוב או לומר – אם אינני מחובר בעצמי לנקודת האין הפנימית שלי, נקודת האמת שלי (כפי שדברנו על כך שאדם צריך להיות אמתי לעצמו¹¹) – אפשר לפרוך אותו. על משה רבינו כתוב "לא כן עבדי משה"¹² – מה פירוש? אחרי שהוא יודע את ה"לא" בא "כן", מ"לא" בא "כן". אם אתה מתחיל מ'כן', בלי ה'לא', אתה צריך שהבעש"ט יבוא ויראה לך את ה'לא' ב'כן' שלך – זהו תיקון גדול.

זו גם התכלית שאנחנו רוצים במהפכה הרביעית: לכל העולם יש הרבה 'כנים', שעלינו בדרכי נעם לפרוך (אפשר לאגנון) – להראות את ה'לא' שבתוכם. אז מתחילים לברוא מציאות חדשה, יש מאין. בשביל שיברא עולם חדש צריכים להתחבר לנקודת האין, שהיא גם נקודת האמת. זו התחלה חשובה – הנקודה של אין, בטול ואמת.

ב. ראש-תוך-סוף וסוד הזמן

כתר-תפארת-מלכות –

אמונה-רחמים-שפלות

כעת נפנה למה שמצאנו בתלמוד ירושלמי: שם כתוב שאותיות **א-מ-ת** הן ראש-תוך-סוף של האלף-בית. מתאים למה

רבינו התחיל לחזור שוב על התורה, לומר את "משנה תורה"¹³. דבר פשוט ב"אהיה אשר אהיה" – זהו ההתגלות הראשונה למשה רבינו, נותן התורה – ופירוש פשוט הוא שהכפילות של "אהיה" רומזת לחזרה של התורה פעמיים, התורה ומשנה תורה.

אמרנו שיש שלש אפשרויות מהי הנקודה הפנימית של כל דבר – אין, בטול ואמת. **אמת** היא 441, כפי שראינו כעת. **בטול** עולה 47 – ביחד עולה 488 – בגימטריא **חסידות**. אנחנו לומדים חסידות, ו-**חסידות** היא **בטול** ו-**אמת**. נבדוק כמה פעמים אפשר לחלק 488 ל-2: 488 עולה פעמיים 244, שעולה פעמיים 122, שעולה פעמים 61, **אין**. הכל בא מנקודת האין. אם כן, **בטול-אמת** עולה ח פעמים **אין**, ואם מוסיפים עוד **אין** בראש מקבלים ט פעמים **אין**. במספר קטן **אמת** שווה 9 – הכל כאן **אמת** פעמים **אין**.

"לא כן עבדי משה" – 'אין' לפני 'יש'

המלה של הבעל שם טוב היתה 'אין' – מי שקשור לבעש"ט קשור להתגלות האין. אצל מי שקשור לחב"ד, לאדמו"ר הזקן, הנקודה האמצעית היא אמת. נתבונן עוד במלה 'אין': הבעש"ט אמר 'שכל הסבר שכלי, כל סברא, אני יכול לפרוך – כל מה שתלמיד חכם גדול יאמר, כל הסבר וכו' בסוגיא מורכבת בתורה, אני יכול לסתור, להראות שהוא טועה. במלים פשוטות – 'כל מה שתאמר לי, אני יכול להראות לך שאתה טועה'. קודם כל, מה טוב בזה? האם הבעש"ט משבח את עצמו בכך שיכול להראות שמה שאתה אומר או חושב זו טעות? למה שיאמר זאת על עצמו? הוא עצמו הסביר – אני קשור לנקודת האין הפנימית של המחשבה, של המחשבה שלך. הבעש"ט קורא מחשבות – הוא לא צריך לשמוע מה אתה חושב, הוא

יח ראה באורך שיעור "מהי אמת?" 3 – נדפס ב"ואביטה" ויצא.

יט במדבר יב, ז.

כ סנהדרין פ"א ה"א.

יז דברים א, ג.

פתאים הוי"כ³³. זהו דבר חשוב שהבעש"ט אמר על עצמו. זו תחלת האמת – אמונה פשוטה, כמו של ילד, אפילו אם היא עושה ממך "פתי", "שומר פתאים הוי"כ". זו ה-א.

מהי ה-מ, התפארת? רחמים הם יותר מאהבה. מה ההבדל בין אהבה לרחמים? כתוב שאהבה היא חשק לתת, ורחמים הם הצורך שמה שאתה נותן יתקבל בכי-טוב אצל המקבל. אם הוא לא מתקבל, אם לא עובד – אם אתה לא באמת עוזר לנשמה אחרת – לא עשית שום דבר. זו אמתת מדת הרחמים, כמבואר בחסידות. זהו הלב – עליך לתת, ולתת בצורה כזו שבאמת תתקבל בפנימיות על ידי המקבל.

מה הסוף? שפלות. מה פירוש? שאפילו אם אני נותן צדקה מליון או בליון דולר – לא עשיתי שום דבר, כי הכל הוא ה', הכל בא מה'. ה' נתן לי ורק החזרתי לו מה שהוא נתן לי. כך אמר דוד המלך – "כי ממך הכל ומידך נתנו לך"³⁴. זו חוית השפלות.

אם כן, מהי אמת? כתר-תפארת-מלכות, ראש-תוך-סוף. נשמה אמתית היא עם אמונה פשוטה, רחמים אמתיים על כל הנשמות. עוד כמה ימים יהיה יארציית של צדיק גדול, רבי משה-ליב מסאסוב, ד' שבט. הוא היה ידוע ברחמים שלו על נשמות אחרות. אחד הדברים המפורסמים שהוא אמר, שאם יש יהודי שצריך למצוץ מוגלה מדבקת מהפצע שלו – אם אתה לא מסוגל למצוץ את המוגלה בפין עדיין לא הגעת לחצי הרחמים שצריכים להיות על נשמה אחרת. זו הנקודה האמצעית של אמת. הנקודה הסופית של אמת היא שפלות – לא עשיתי כלום ולא מגיע לי כלום. כל הכבוד לה'. כמו שכתוב כאן, **כתר-תפארת-מלכות**

שכתוב בתניא – אמת מחברת את הראש, האמצע והסוף. זו משמעות המלה אמת – יכולת לחבר מהתחלה עד הסוף באופן רציף. זו משמעות ה"בריה התיכן" ש"מבכר מן הקצה אל הקצה" – מהמדרגה הגבוהה ביותר למדרגה הנמוכה ביותר. נעבור לעמוד השני:

א-מ-ת ראש-תוך-סוף האלף-בית
(תלמוד ירושלמי)

כתר-תפארת-מלכות = 2197 = 133
חלק הקדמי של **כתר-תפארת-מלכות** =
6200 = 10 פעמים **כתר**
בעשר ספירות, ספירת התפארת היא
הספירה ה-6.

אם כוללים את ספירת הדעת, אזי ספירת
התפארת היא הספירה ה-7

בספירות ההתחלה היא הכתר, העל-מודע. האמצע, כפי שאמרנו קודם, הוא התפארת, הלב. הסוף הוא המלכות. בהקבלה לשלש האותיות – **א** מקבילה לכתר, **מ** לתפארת ו-**ת** למלכות. המדרגה העליונה של הכתר היא אמונה פשוטה – אמונת אמת (**אמונה פשוטה** = **אין-אמת**). התפארת היא האמצעית בכל הרגשות, ופנימיותה היא רחמים. פנימיות המלכות היא שפלות – החויה האמתית של דוד המלך, "והייתי שפל בעיני"³⁵. אמת הולכת יחד עם שפלות – הצדיק הגדול, מתלמידי הבעש"ט והמגיד, הרמ"מ מויטבסק, שעלה לארץ עם מאות חסידים וגר בטבריה, היה חותם "השפל באמת". השפלות היא סיום האמת.

תחלת האמת היא אמונה. הבעש"ט אמר על עצמו ש'אני מאמין בה' כמו נער' – יש לי אמונה פשוטה, כמו של ילד. ואם תאמר שמי שמאמין כמו ילד הוא "פתי" – אענה לך "שומר

כב תהלים קטז, ו.
כג דה"א כט, יד.

הראש-תוך-סוף (כתר-תפארת-מלכות) הן 10-6-1 – אולי היחס שוה? לא כתוב כאן בדף, אבל זו נקודה חשובה: 6/10 היינו 0.6. כמה זה 13/22? 0.5909090 וכו'. האם יש משהו יותר קרוב לאותו יחס? לא. דבר פשוט, היחס הכי קרוב בין אמצע האותיות לאמצע הספירות – משהו קצת מעבר לאמצע, כמו 10-6-1 – הוא 22-13-1. זהו גם דבר יפה ביחס לאות **מ** – האות של מים, אנחנו בחדש של מים. שוב, האות **מ** היא האות האמצעית של **אמת**, והיא קשורה לרחמים.

ראש-תוך-סוף הזמן – שלש צורות של אין

לפני שנמשיך, נאמר עוד דבר שלא כתוב כאן – עוד נושא. אי"ה מסיימים הפעם נושא ה'אמת', ובפעם הבאה נתחיל נושא חדש – נתחיל לדבר על סודות הזמן. כעת עדיין מדברים על אמת. כשאני אומר שיש שלש אותיות שהן ראש-תוך-סוף – על מה אני חושב? אם אמת היא הכח לחבר את ההתחלה, האמצע והסוף – מה הכוונה הפשוטה? ה'בריח' הוא סוד ממד הזמן. "בראשית" אומר שה' ברא – דבר ראשון – את הזמן, כפי שמסביר המגיד ממעזריטש¹³. הזמן הוא נברא, לפני הבריאה אין זמן. הדבר הראשון שנברא, הפלא הגדול של הבריאה, הוא משהו שאי אפשר להבין – הזמן.

איך אני יכול להבין מהו הזמן? אני חושב שאני יכול להבין מהו השלחן, מהו החלל – אבל בלתי אפשרי לתפוס מהו הזמן. יש משהו בזמן שהוא 'אין'. יש פתגם מפורסם על הזמן שהוא "העבר אין [הוא כבר לא קיים], העתיד עדיין [כי עדיין לא הגיע] וההווה כהרף עין [אי אפשר לתפוס אותו]". שלשת חלקי

עולה 2197, 13 במעוקב. 13 היינו כל יג מדות הרחמים – שמגיעות מהכתר, דרך התפארת עד המלכות, יג פעמים יג פעמים יג. בזהר יג מדות הרחמים נקראות גם יג תיקוני אמונה – אמונה היא ההתחלה ורחמים הנקודה האמצעית (ועל השפלות נאמר "נעוץ סופן [שפלות] בתחלתן [אמונה]"¹⁴), והרמז: **שפלות** = ח פעמים **אמונה**).

ה-מ היא האמצע?!

כשרואים את דברי התלמוד ירושלמי נשאלת שאלה פשוטה – האות **מ** בעברית היא לא האמצע המדויק של האלף-בית! אין אמצע מדויק לאלף-בית, כי יש 22 אותיות, אבל גם בקירוב – האמצע אינו האות **מ** אלא **כ** או **ל**! אם כן, למה חכמים אומרים שהאותיות שמרכיבות את המלה **אמת** הן האות הראשונה-האמצעית-האחרונה? זו שאלה בסיסית, שזכתה להרבה מאד תירוצים. את כל אחד מהם הבעש"ט יכול לפרוך... אבל יש הרבה תירוצים לשאלה זו בירושלמי.

פתחנו בכך שבספירות ראש-תוך-סוף הם כתר-תפארת-מלכות. יש עשר ספירות – איזו ספירה היא התפארת? הששית. האם שש הוא האמצע של עשר? לא. יותר מתאים חמש, החצי של עשר, הספירה החמישית היא גבורה, אבל שש הוא בקירוב, הוא עובר את החצי. באלף-בית **מ** היא האות ה-13. זו סבה לקשר שלה ל-יג מדות הרחמים. בקבלת האריז"ל, בספר "עמק המלך"¹⁵, כתוב שב"אורי קדמון" יש יג ממין, שהן מקור יג מדות הרחמים. אם כתוב בירושלמי ש-**אמת** היינו ראש-תוך-סוף, 13 צריך להיות האמצע של 22 – והוא לא. אבל אם חוזרים לספירות,

כד ספר יצירה פ"א מ"ז.

כה שער ב (אורי קדמון) פ"ה.

כו ראה אור תורה (הוצאת קה"ת) אות שצא, וש"נ.

הזמן הם שלש צורות שונות של אין, הזמן עצמו הוא אין. יש לנו ספר שנקרא "137 – חידת הבריאה". צריך עוד ספר: "זמן – חידת הבריאה". יש קשר בין אמת ל-137 (זמן = 97, אם נוסיף את ה-מ של אמת, סוד זמן ההוה, נקבל 137).

האמת היא כמו ה'אין' של הבעל שם טוב, הזמן שהוא אין. יש משהו ב'אמת', בהתחלה-אמצע-סוף, שרומז לזמן, שהוא אין – א היא העבר, אנחנו חיים בתוך ה-מ המתמשכת של ההוה, והעתיד (שעדיין איננו, שהולכים אליו) הוא ה-ת.

נעשה עוד גימטריא: **אדם-דוד-משיח**

עולים 417 ובצירוף **אמת** – שהרי אדם הוא א, משיח הוא ת ודוד הוא מ – עולה 858, כפולה של 26 (שם הוי') ושל 13, 66 פעמים 13. 66 עולה **היה-הוה-יהיה**. זהו הפירוש הבסיסי לשם הוי' בלשון הקדש. כל פעם שמברכים את ה' – "ברוך אתה הוי'" – כתוב בשו"ע^א שצריך להיות בתודעה שארבע אותיות שם הוי' הן המרכיבות את המלים היה-הוה-יהיה. מלה שעולה 66 היא **גלגל** – גלגל הזמן הזמן הוא כמו גלגל. אני יכול לחשוב שהזמן הוא כמו קו-בריה – יש לו עבר ועתיד שלא מתחברים, לא כמו גלגל – אבל יש משהו בזמן שהוא גלגל, גלגל הזמן. אפילו במושג שדברנו עליו – בריח התיכון – בפשט אני חושב שהוא ישר, אבל חז"ל אומרים שהוא התעקל סביב שלשת צדדי המשכן. **גלגל הוא היה-הוה-יהיה** וכאשר אני מכפיל אותו ב-13 אני מקבל **אדם-**

הזמן הם שלש צורות שונות של אין, הזמן עצמו הוא אין. יש לנו ספר שנקרא "137 – חידת הבריאה". צריך עוד ספר: "זמן – חידת הבריאה". יש קשר בין אמת ל-137 (זמן = 97, אם נוסיף את ה-מ של אמת, סוד זמן ההוה, נקבל 137).

האמת היא כמו ה'אין' של הבעל שם טוב, הזמן שהוא אין. יש משהו ב'אמת', בהתחלה-אמצע-סוף, שרומז לזמן, שהוא אין – א היא העבר, אנחנו חיים בתוך ה-מ המתמשכת של ההוה, והעתיד (שעדיין איננו, שהולכים אליו) הוא ה-ת.

עבר-הוה-עתיד – אדם-דוד-משיח

אם מתרגמים זאת לנשמות, מי הנשמה של העבר, מי הנשמה של ההוה ומי הנשמה של העתיד? זהו אחד הלימודים החשובים של האריז"ל. יש שלש נשמות שמקבילות לשלש האותיות **אמת**, כי הן העבר, ההוה המתמשך והעתיד. העתיד הוא משיח, נשמת משיח. העבר הוא אדם, הנברא הראשון בצלם אלהים, הוא ההתחלה ומשיח האחרון. מי האמצעי? האריז"ל אומר^ב שהנשמה האמצעית – שאפילו שהוא נפטר, חיי ממשכים, הוא ההוה – הוא דוד. שלש הנשמות הן ראשי תבות של **אדם** עצמו – כי הוא הראשון הכולל את הכל – **אדם-דוד-משיח**.

ההוה הוא "דוד מלך ישראל חי וקים"^ג. דוד נופל, וכשהוא נופל הוא קם, הוא עושה תשובה – זה סוד עבודת ההוה, "כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך הוי' אור לי"^ד. אחד

המלכות של ההוה, וכן אדם הראשון הוא המלכות של העבר ומלך המשיח הוא המלכות של העתיד – כללות סוד הזמן שייך לספירת המלכות, כמ"ש הוי' מלך הוי' מלך הוי' ימלך לעולם ועד". והוא סוד תיקון ז מלכין קדמאין של עולם התהו דמיתו, וד"ל^ה.

ל ראה הקדמת שכניה ביניהם הערה א (עמ' י); לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'" ביאור י. ועוד. ל א"ח סימנה.

כז ספר הגלגולים פ"א (ושם פס"ב בשם ספר הקנה); ספר הליקוטים האזינו (ועוד).

כח ר"ה כה, א.

כט מיכה ז, ח. כי ההוה הוא מדת הרחמים כנ"ו ו"כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך הוי' אור לי" = ז פעמים **רחמים**, הארת מדת הרחמים בכל שבע מדות הלב (כולל מדת המלכות, בחינת דוד המלך בפרט, היינו שביחס לסוד הזמן דוד הוא

עמוק בחסידות ביחס ליצחק, שענינו "פחד יצחק"⁷⁷. מה פירוש "פחד יצחק"? שאלקי יצחק נקרא הפחד שלו - כל היראה שלו, יראה קדושה, היא רק מה', אז ה' נקרא הפחד שלו. אנחנו מסבירים⁷⁸ ש"פחד יצחק" הוא כח בנשמה להפוך פחד לצחוק, כמשמעות השם יצחק. לוקחים פחד - פוביה - והופכים אותו, בן רגע, לצחוק.

מה המשמעות העמוקה של השינוי הזה, סוד החיים בהוה? מהו הוה? כמו שאמרנו קודם, "העבר אין, העתיד עדיין וההוה כהרף עין". מה קורה באותו "הרף עין"? רגע ההוה הוא מעבר מהעתיד לעבר - לפני שניה ההוה לא היה, הוא היה עתיד, ובשניה זו הוא מתממש, הפוטנציאל מתממש. רגע העתיד הוא פחד - אינך יודע מה העתיד טומן עבורך. אחרי שהוא מתממש - אתה צוחק. הוא טוב, מצוין. משהו בלתי-ידוע הוא פחד - כי אינך יודע מה יהיה. רגע ההוה הוא רגע הפיכת הלא-ידוע לידוע, וממילא הפיכת הפחד לצחוק. זהו סוד יצחק. אברהם הוא הראש, אמונה, יעקב הוא הסוף, משיח, אבל חיים בהוה הם "פחד יצחק".

נסכם את ההקבלות שלמדנו כעת:

א	ראש	כתר	היה	אדם	אברהם
מ	תוך	תפארת	הוה	דוד	יצחק
ת	סוף	מלכות	יהיה	משיח	יעקב

ג. ביאורים נוספים לראש-תוך-סוף במלה "אמת" ראש-תוך-סוף באבג"ד

נמשיך להתבונן בדפים - כעת הדף השלישי:

דוד-משיח-אמת. יש עוד הרבה דברים לומר על היחס בין אמת לזמן - רק נתנו טעימה לנושא שעוד נדבר עליו אי"ה.

עבר-הוה-עתיד - אברהם-יצחק-יעקב

לפני שנחזור לדפים, נאמר עוד רעיון: נשמות אדם-דוד-משיח מקפלות את כל ההיסטוריה, מההתחלה עד הסוף. אבל יש עוד שלש נשמות שאפשר להקביל אותן לראש-תוך-סוף - מי? שלשת האבות. חז"ל אומרים "אין קורין אבות אלא לשלשה"⁷⁹ - אין עוד אבות, אחרי השלישי זה נגמר.

אברהם נקרא ראשון, "אביך הראשון"⁸⁰. הוא גם נקרא "אחד", "אחד היה אברהם"⁸¹ - כמו "יום אחד", הוא היום-האור הראשון, בתחלת הבריאה, ראשית גילוי האור - וגם נקרא "הראשון". יעקב שמו מלשון **עקב**, שמשמעותו סוף. אברהם נקרא **ראש** (אותיות **אשר**) - "ראש כל המאמינים"⁸², "תשורי מראש אמונה"⁸³, תחלת האמת היא אמונה פשוטה, כנ"ל - ויעקב הוא לשון עקב. משיח נקרא בתנ"ך "משיח אלהי יעקב"⁸⁴. יש משהו במשיח ויעקב שהולכים יחד. מה זה אומר? שיש משהו ביצחק אבינו - האב השני - שקשור לרגע ההוה. כל העבודה שלנו היא לחיות בהוה, אפילו שאנחנו מאמינים בעתיד ומחכים למשיח - עבודת ה' שלנו, שנלמדת בספר של בינונים, היא לחיות ברגע ההוה.

אם עבר-הוה-עתיד מקבילים לאבות, המשמעות היא שצריכים לחיות (בהוה) בהשראה של יצחק. מה הענין שלו? יש לימוד

לב ברכות טז, ב.

לג ישעיה מג, כז.

לד יחזקאל לג, כד.

לה שמות רבה כג, ה.

לו שה"ש ד, ח.

לז ש"ב כג, א.

לח בראשית לא, מב.

לט ראה לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'" ביאור ח (עמ' לח).

א-מ-ת ראש-תוך-סוף האלף-בית (תלמוד ירושלמי)		
אבגדהו זחטי כך למסנן סעפף צקקרת		
27	14	1
$42 = 27 \pm 14 \pm 1 =$ אהיה אהיה		
("אהיה אשר אהיה")		
1 במשולש = 1; 14 במשולש = 105;		
27 במשולש = 378		
$22^2 = 484 = 378 \pm 105 \pm 1$		
האם יש עוד דוגמה בה משולש $n \pm$		
משולש $(n \pm m) \pm$ משולש $(n+2m) = a^2$?		

כאן ה-**מ** הפשוטה היא האות ה-14, **דוד** (הנשמה של האמצע, כפי שהסברנו), האמצע המדויק של 27. כפי שכתוב, סכום המיקומים – 27-14-1 – עולה 42 (**אהיה-אהיה, אשר** במ"ס). 27 אפשר לצייר בתור צורה גיאומטרית של מלבן בשני אופנים (3 על 9 או 9 על 3), שממחישים את הראש-תוך-סוף. באמת הכי טוב לצייר זאת בשלושה ממדים, קוביה של 3 על 3 על 3, אזי היינו רואים ברור שהנקודה האמצעית של הקוביה היא האות **מ**. זהו התירוץ הכי מפורסם לדברי הירושלמי – שהירושלמי מתכוון שצריך להוסיף את חמש האותיות הסופיות במקומן, ואז ה-**מ** היא האמצע המדויק.

ראש-תוך-סוף בצורת מחומש

בעמוד הבא חוזרים לאלף-בית הפשוט, עם 22 אותיות בלבד:

22 הוא מספר 'חשמלי' ('מחומש')
א ב ג ד
ה ו ז ח
ט י כ ל
מ נ ס ע
פ צ ק
ר ש
ת

יא פרצופי האלף-בית אב-גד :		
כתר		
א-ב		
בניה		חכמה
ה-ו		ג-ד
דעת		
ז-ח		
גבורה		חסד
כ-ל		ט-י
תפארת		
מ-נ		
הוד		נצח
פ-צ		ס-ע
יסוד		
ק-ר		
מלכות		
ש-ת		

יש כאן את האלף-בית מחולק לספירות – 11 זוגות, כולל כתר ודעת. רואים כאן שהאמצע, התפארת, הוא **מנ**. ההתחלה היא **א**, הסוף הוא **ת**, ובאמצע יש **מנ**. לפי דקדוק, כפי שמסביר הרד"ק, **אמת** באה משרש **אמן**, ובאמת היה צריך להיות **אמנת**, רק שה-**נ** נפלה, היא נסתרת. כאן רואים ש-**א ו-ת** הן התחלה וסוף, ובאמצע, בתפארת, יש **מנ** – ה-**מ** היא האמצע הגלוי וה-**נ** האמצע הנסתר. כל מה שמתבוננים כעת הוא הסברים לדברי הירושלמי ש-**אמת** היינו ראש-תוך-סוף.

הוספת אותיות מנצפ"ך

בעמוד 4 רואים שכאשר מוסיפים את האותיות הסופיות, במקומן, כל אות סופית אחרי האות הפשוטה, החישוב הוא מדויק – **מ** פשוטה היא בדיוק אמצע האלף-בית:

"חותמו של הקב"ה אמת"

נעבור לדף הבא. חז"ל אומרים ש"חותמו של הקב"ה אמת". כל דבר שה' בורא הוא חותם במלה 'אמת'. החותם של אמת הוא גם חותם האלף-בית עצמם - אחרי 22 אותיות האלף-בית. מתי חותמים 'אמת'? בקריאת שמע - אחרי כל שלש הפרשיות של קריאת שמע חותמים ב"אמת". אם נעשה כך ביחס לאלף-בית תהיינה לנו 25 אותיות, רבוע מושלם, שיש להן ראש-תוך-סוף מדויק,

א-מ-ת:

"חותמו של הקב"ה אמת"
א ב ג ד ה
ו ז ח ט י
כ ל מ נ ס
ע פ צ ק ר
ש ת א ת
הכל = 1936 = 44 ²

ה-ת כאן היא החותם של החותם - לא ה-ת של 22 אלא ה-ת של 25. מה שמדהים, אמרנו ש-אמת היא מספר מרובע, 21 ברבוע, וכאשר מצרפים זאת לכל האלף-בית הכל הופך ל-44 ברבוע. כל 22 אותיות האלף-בית, מ-א עד ת, עולות בגימטריא 1495, לא מספר מרובע, אבל כשמוסיפים 441 מקבלים רבוע, 44 ברבוע. 44 הוא פעמיים 22, כב האותיות.

חמש כנגד חמש וברית באמצע

נעבור לדף 7 - כאן יש צורה מאד יפה שמגיעה מספר יצירה. כפי שמצוטט בלוח, כתוב שם^מ שיש שתי בריתות - ברית הלשון וברית המעור - המקבילות זו לזו ויש לקדש אותן, וסביבן יש חמש וחמש. סביב

רואים את חלוקת האלף-בית לצורה הזו בברכת יוצר אור:			
אל	ברוך	גדול	דעה
הכין	ופעל	זהרי	חמה
טוב	יצר	כבוד	לשמו
מאורות	נתן	סביבות	עזו
פינות	צבאיו	קדושים	
רוממי	שדי		
תמיד			

22 הוא מספר מחומש, שאנחנו קוראים לו גם מספר חשמל, חבור של רבוע ומשולש. אפשר לשים את הרבוע מעל המשולש או מתחתיו. אם מקדימים בציור 22 האותיות כמחומש את הרבוע, רואים ש-מ היא תחלת השורה האמצעית - יש כאן שבע שורות. שורה היא כמו 'רמת אנרגיה'. אותיות **אמת** כאן הן תחלת שלש השורות - ראש-תוך-סוף. יש כאן עוד דבר יפה, שסוף השורה הראשונה והאמצעית הן ד ו-ע, ועדיין יש ת בתחתית. אז סופי השורות מאייתות מלה שהולכת עם אמת - **דעת**. אמת היינו "דע את אלהי אביך"^מ - תדע את האמת של ה'. זו תופעה יפה ופשוטה בה מקבלים **אמת** בתחלת השורות הראשונה-האמצעית-האחרונה, המשתקפת במלה **דעת** בסופי השורות הללו. האם הצורה הזו מופיעה בתפלות שלנו? כן. אומרים כל בקר את האלף-בית בברכת "יוצר" - כמו שמצויר כאן. אם מסתכלים בסידור, רואים שזהו הפיסוק, 2-3-4-4-4-4-1, בדיוק צורת המחומש של האלף-בית. זו רק הוכחה לחשיבות הצורה הזו, שמופיעה בסידור התפלה - זו דרך לכתוב את האלף-בית, וכשעושים כך רואים את ה-**אמת** בראשית הראש-תוך-סוף של השורות.

חמש אותיות מנצפ"ך (ש"צופים אמרום"ט), והן כנגד ה מוצאות הפה, מהן יוצאות כל **כב** אותיות האלף-בית, כמבואר בכתבי האריז"ל) במילוי: **מם נון צדי פא כף**. וידוע שכל **כב** אותיות האלף-בית במילוי = $4239 = 9$ פעמים 471, ועם מנצפ"ך הסופיות, כל **זך** אותיות האלף-בית = $4710 = 10$ פעמים 471 (ארבע אותיות **אל אמת**)!

ראש-תוך-סוף בצורת 'חווה'

נתבונן בדף הבא. בשם הוי' ב"ה יש ארבע אותיות, אבל ה-ה חוזרת פעמיים, נמצא שהשם מורכב משלש אותיות – הנחשבות לדרגה בפני עצמן, נבדלות משאר 19 האותיות, שאינן חלק משם הוי' – לא שייכות לסוד הזמן, היה-הוה-יהיה הנ"ל. הראש-תוך-סוף של 19 האותיות הם **אמת**. אפשר גם לצייר זאת בצורת מספר **חווה** (19), שעוד יותר מדגיש את המרכזיות של ה-**מ**, ומוסיף עוד שתי פנות שיוצרות (עם ה-**מ** שבאמצע) את המלה **קדם**, גם מספר מרובע – 12 ברבוע (144, 441, **אמת**, בהפוך ספרות). **קדם** ("גן בעדן מקדם") היא מלה חשובה שקשורה לאמת:

שלש האותיות המרכיבות את שם הוי'	
ב"ה, י-ה, נ, נמצאות מעל לשאר 19 אותיות האלף-בית:	
א	ב
ג	ד
ה	ו
ז	ח
ט	י
כ	ל
מ	נ
ס	פ
צ	ק
ר	ש
ת	

ברית הלשון יש חמש אצבעות הידים מימין ומשמאל וסביב ברית המעור יש את חמש אצבעות הרגלים מימין ומשמאל. זהו אולי הסוד הכי בסיסי של **כב** אותיות.

בתחלת ספר יצירה כתוב שיש עשר ספירות כנגד האצבעות, חמש וחמש. איך מגיעים ל-**כב** אותיות? גם צריך להשתקף בגוף. ההסבר הפשוט הוא שיש שתי בריתות באמצע, וסביב כל אחת מהן יש חמש-חמש. אם נתן לכל אחת אות – מתחילים מהלשון, ראשית הדיבור – הלשון היא **א**, האותיות מ-**ב** עד **ז** הן אצבעות יד ימין ו-**ח** עד **כ** אצבעות יד שמאל (זרת ימין – **ב**, זרת שמאל – **כ**, "ואני אבטח בך"^{מב}, רמז ל-**כב** אותיות), ברית המילה היא האות **ל**, ואצבעות הרגלים הן מ-**מ** עד **ת** ($440 = 20$ פעמים **בך**). מה אני רואה כאן? סימטריה של **א-ל אמת** (כמו שכתוב "הוי' אל אמת"^{מב}):

ספר יצירה: "עשר ספירות בלימה מספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש וברית יחיד מכוון באמצע במילת הלשון ובמילת המעור".	
א	
ב	ג
ד	ה
ו	ז
ח	ט
י	כ
ל	
מ	נ
ס	פ
צ	ק
ר	ש
ת	

הקו האמצעי, שתי הבריתות, הוא שם **א-ל**, אבל יש כאן משולש – לשון, זרת ימין וזרת שמאל של הרגלים – שיוצר את המלה **אמת**. חוץ מארבע אותיות **אל אמת** (שתי הבריתות ושתי אצבעות הזרת של הרגלים), שאר אותיות האלף-בית עולות $1024 = 32$ ברבוע (2 בחזקת 10, מספר האותיות של קריאת שמע). ארבע האותיות עצמן = $471 =$

מב תהלים נה, כד.

מג שם לא, ו.

האמצעות, אבל בסידור, או בפקט של אותיות ללימוד ילדים, יש עוד אותיות חוץ מהאותיות הסופיות. יש **ב ו-ב, פ ו-כ** וכו' וגם **ש** ימנית ו-**ש** שמאלית. אנחנו לא יודעים להגות את כולן, את ההבדל בין **ג** רפויה לדגושה, וכך **ב-ד** ו**ב-ר** - אבל יש שבע אותיות כפולות, כמו שכתוב בספר יצירה. לשבע האלה יש צורה רפה וצורה מודגשת. באותיות הסופיות אין הבדל בהגיה. אבל בשבע האותיות הכפולות יש בהן הבדל פונטי, וכך גם באותיות **ש-ט**.

כמה אותיות יש באלף-בית המושלם? זהו אולי הפרצוף הכי חשוב כאן, ההסבר הכי חשוב. התחלנו עם 22, הוספנו עוד 5 (סופיות), עוד 7 (כפולות - **בגדכפרת**), ועוד 1 (**ש**) - וכך יש לנו אלף-בית מלא של 35 אותיות. האמת לאמתה - מדברים על אמת, אם רוצים לומר באמת כמה אותיות יש - היא שיש 35 אותיות.

האם יש יחס בין 22 ל-35 במתמטיקה? כן, 35 הוא המספר המחומש הבא אחרי 22! חמש האותיות הסופיות מקבילות לחמשת מוצאות הפה (כנ"ל) - הגרון, החרך, הלשון, השיניים והשפתים. דבור קשור ל-5 - המספר המחומש (חשמל) הראשון (לאחר 1). מהם המספרים המחומשים? הכל מתחיל מ-1, המספר המחומש הראשון, אבל פונטית, הכל מתחיל מהאות **ה**, ששוה 5. המספר המחומש הבא הוא 12, בסוד "יב פשוטות" באלף-בית (המקבילות ל-**יב** החדשים - שבט הוא **צ**) - חטיבה חשובה של 12 אותיות. המספר הבא הוא 22, ואחריו 35. זו אולי התופעה הכי חשובה כאן. בעמוד האחרון ציירנו 35 ב-4 צורות שונות - שני מלבנים של 5 על 7 ושני האופנים של צורת החשמל. בכל הצורות, כמובן, האמצע המדויק הוא האות **מ** - ה-**מ** הפשוטה:

"איכה ירדף אחד אלף"

נעבור לדף הבא. קודם הוספנו את האותיות הסופיות במקומן. אבל כאשר מתרגמים את האותיות לגימטריא לא עושים כן, כי **ך** עולה 500 - אחרי ה-**ת**, וכך הלאה. מגיעים עד ל-**ץ** הסופית, שעולה 900. זו דרך הגימטריא של **כז** אותיות - מ-1 ל-900. אז יש עוד **א**, חוזרים ל-**א** הראשונה, שעולה 1000. זהו סוד אלף-בית מ-1 ל-1000, 1 הופך ל-1000, שרמוז בפסוק "איכה ירדף אחד אלף"^{מ"ה}:

"איכה ירדף אחד אלף" - מ-**א** עד **א** (1000)

א
ב ג
ד ה ו
ז ח ט י
כ ל מ נ ס
ע פ צ ק ר ש
ת ך ם ן ף ץ א

כשיש לי 28 אותיות אני יכול לרשום אותן כמשולש, כמו שרואים כאן, ואמצע המשולש הוא ה-**מ**. ה-**ת** כעת היא הפנה הימנית של הטור האחרון, והסוף שלו עוד **א**. רואים מאד ברור את המלה **אמת**. שוב, השאלה היתה איך ה-**מ** באמצע, וכאן רואים שוב את ה-**מ** באמצע.

35 אותיות לשון הקדש

על שני הדפים הבאים נדלג כרגע - אלה שיעורי בית. נעבור לדף האחרון - מאד יסודי. אמרנו שהתירוץ הרגיל לדברי הירושלמי הוא הוספת האותיות הסופיות במקומן ולהגיע ל-27 בהן ה-**מ** היא ה-14,

התחלנו את השיעור בכך שאמת היא הנקודה האמצעית, וראינו כאן הרבה אופנים גיאומטריים איך ה-**מ** היא האות האמצעית, הנקודה האמצעית, נקודת ה'אין', ה'בטול' וה'אמת'. ב-27 אותיות ה-**מ** היתה האות ה-14 וכאן, כאשר הוספנו את כל האותיות, היא האות ה-18. מה הדרך לזכור זאת? "דוד מלך ישראל חי וקים".

בכך נסיים את נושא האמת - יש דפים שלא עברנו, תנסו להתבונן בעצמכם, על כוונת הירושלמי ש-**מ** היא האות האמצעית. דברנו על ראש-תוך-סוף, והכל קשור לסוד הזמן. מה שהכי חשוב, שכל הפחד יהפוך לצחוק - הרגע!

כב אותיות יסוד, שבע כפולות **בגדכפרת**, ה אותיות סופיות **מנצפך**, **ש** ימנית ו-**ש** שמאלית. סה"כ 35 אותיות (מספר ה'חשמל' אחרי 22).

א ב ב ג ג ד ד
ה ו ז ח ט י כ
כ ל מ מ נ נ
ס ע פ פ צ צ
ק ר ר ש ש ת ת

א ב ב ג ג
ד ד ה ו ז
ח ט י כ כ
ך ל מ מ נ
ן ס ע פ פ
ף צ צ ק ק
ר ש ש ת ת

צורת חשמל:

א
ב ב
ג ג ד
ד ה ו ז
ח ט י כ כ
ך ל מ מ נ
ן ס ע פ פ
ף צ צ ק ק
ר ש ש ת ת

א ב ב ג ג
ד ד ה ו ז
ח ט י כ כ
ך ל מ מ נ
ן ס ע פ פ
ף צ צ ק
ר ר ש
ש ת
ת

בהיכלו של משיח

כתר שם טוב (1)

קיצור מהלך השיעור

מתחלת שנת ע"ט מלמד הרב בשבתות את הספר "כתר שם טוב", בו נקבצו תורותיו של מייסד החסידות, מורנו הבעל שם טוב. השיעור שלפנינו מאחד שלשה שיעורים – מזכרון התלמידים המקשיבים – בהם נלמדה התורה הראשונה בספר, אגרתו המפורסמת של הבעש"ט לגיסו רבי גרשון מקיטוב. **פרק א** עוסק בתיאור עלית הנשמה המופלאה שעשה הבעש"ט בר"ה שנת תק"ז, **פרק ב** מבאר את שמחת המפגש עם המשיח ובשורת הגאולה ו**פרק ג** עוסק בעיקר תוכנה של האגרת – עבודת היחודים של עולמות-נשמות-אלקות שמלמד הבעש"ט בסיום אגרת זו.

הבעל שם טוב הגיע על מנת להתחתן רק אחרי שר' אפרים נפטר, בבגדי אדם פשוט. רבי גרשון ואחותו – שהיתה גרושה – לא הכירו אותו, ולא היה נראה שייך שבחורה עם יחס חשוב תשתדך עם אדם פשוט ולא מוכר. למרות זאת, כשהיא ראתה את כתב ידו של אביה היא הסכימה להשתדך איתו. רק בהמשך הבעל שם טוב התגלה גם לרבי גרשון, שבסופו של דבר הפך להיות חסיד שלו.¹

בר"ה שנת תק"ז עשיתי השבעת עליית הנשמה כידוע לך [רואים שעלית נשמה היתה דבר רגיל אצל הבעש"ט ואצל רבי גרשון].

מה מיוחד בשנת תק"ז? כתוב "ידוע ה' ימי תמימים"² – אצל צדיקים כל תאריך הוא חשוב ובעל משמעות. בן כמה הבעש"ט היה 12 יום קודם, בח"י אלול תק"ו? הוא נולד בשנת נח"ת,

א. עלית הנשמה בר"ה תק"ז
שרנו כעת את "נגון הבעל שם טוב", כי אנחנו לומדים מהספר כתר שם טוב. נתחיל ללמוד את האות הראשונה בכתר שם טוב (בשבת תשובה, אחרי מוסף, למדנו כמה נקודות מתוכה בעל פה, אך כעת נלמד בפנים). הספר פותח באגרת שהבעל שם טוב כתב לגיסו רבי גרשון מקיטוב, שהיה בארץ ישראל, בה הוא מספר לו על עלית נשמה שעשה בראש השנה. אגרת זו היא יסוד לכל החסידות, כיוון שמסופר בה על המפגש של הבעל שם טוב עם המשיח, בו שאל הבעש"ט "אימתי קאתי מר?" והמשיח ענה לו את התשובה המפורסמת – "לכשיפוצו מעינותיך חוצה".

אגרת הבעש"ט לגיסו בשנת תק"ז
הצתק האגרת שכתב הרב הקדוש ר' ישראל בעש"ט זלה"ה לארץ הקדושה

זו אגרת שכתב הבעל שם טוב לגיסו רבי גרשון. [מה הקשר ביניהם?] הבעל שם טוב נפגש עם אביו של רבי גרשון, ר' אפרים, והוא כתב לבעל שם טוב כתב שיזכין עם בתו.

משיעורי שבתות האזינו, לך לך, חיי שרה ע"ט – נרשם (מהזכרון) ע"י משתתפי השיעור. לא מוגה – 'המרכזי' כפ"ח.

א ראה באורך אור ישראל ח"א עמ' קכז ואילך (עפ"י שבחי הבעש"ט).

ב תהלים לז, יח.

ג בראשית רבה נח, א.

שנה'. זהו הפער בין ראייה לשמיעה – את מה שרואים ברגע לוקח שנים לתרגם לדיבור, על דרך היחס בין מהירות האור למהירות הקול. כאן אומר הבעל שם טוב חריף יותר – לעולם, גם לא בשמונים שנה, בלתי אפשרי להעביר את מה שהוא ראה. גם במסירה מפה אל פה – בה יותר קל להעביר דברים" – לא ניתן למסור את ראיית האלקות של הבעש"ט בעלית נשמה זו.],

נשמות החיים והמתים

אך בחזירתי לג"ע התחתון וראיתי כמה נשמות החיים והמתים [זהו חידוש בדברי הבעש"ט כאן, שאין כל כך הבדל בין החיים והמתים. כמה שווה חי-מת? 458, **נחת**, שנת לידת הבעל שם טוב.

(אין שם שום הבדל למעלה?) אפשר לראות מי שייך לעולם הזה ומי כבר לא – גם אם הם נראים אותו דבר, למתים כבר אין אחיזה במה שקורה פה. גם בחלום אפשר לראות מישהו שכבר איננו בעולם, אבל בדרך כלל לא יודעים בחלום אם הוא חי או מת. כתוב¹ שיש חלוק שמלביש את נפש הצדיקים בגן עדן, כמו שהגוף מלביש את הנפש בעולם הזה. צדיק כמו הבעל שם טוב, כשהוא עולה לגן עדן, יכול להרגיש-לראות את החלוק הזה ובכך לדעת שמי שלבוש בו כבר איננו מעלמא דין. נאמר קצת אחרת: כמו בכניסה לבית של מישהו אחר – מי שיש לו חוש יוכל להבחין בין האורחים לדיירי הבית, יש הבדלי התנהגות שאפשר לשים אליהם לב.], **הידועים לי ושאינם ידועים לי, בלי שיעור ומספר, ברצוא ושוב** [רואים שגם למעלה יש "רצוא ושוב",

אז הוא היה בן 48¹, נכנס לשנת ה-49. כשהתגלה אליו אחיה השילוני הוא היה בן 26, סוד "הוי הנעלם"². אחר כך הוא למד עם אחיה השילוני 10 שנים עד ההתגלות, סוד "עשר ספירות הגנוזות במאצילן", והוא חי עוד 26 שנים אחרי ההתגלות, סוד "הוי הגלוי"³. מההתגלות עד עליית הנשמה בתק"ז עברו 13 שנה ואחריה עוד 13 שנה עד הסתלקותו בתק"כ. יוצא, אם כן, שהפגישה עם המשיח היא באמצע הוי' שנות התגלות הבעל שם טוב, נקודת המפגש של "אחד באחד יגשו"⁴. מהו ממוצע האותיות תקז? 507 לחלק ל3? 169, הרבוע של 13, אחד-אהבה.

נפלאות שלא ניתן לגלות

הבעש"ט כותב שהוא ראה בעלית נשמה זו דברים שלא ראה מעולם:
וראיתי דברים נפלאים במראה מה שלא ראיתי עד הנה מיום עמדי על דעתי, ואשר ראיתי ולמדתי [הבעל שם טוב אומר "ראיתי ולמדתי" – לימודו הוא כפי שיהיה לעתיד לבוא, לימוד בדרך של ראייה, בדרגת מוחין דאבא, תורת ארץ ישראל שהיא תורת משיח – "עין בעין יראו בשוב הוי' ציון"⁵]. **בעלותי לשם בלתי אפשרי לספר ולדבר אפי' פה אל פה** [גם אצל האר"י מסופר על עליית נשמה – גילוי בחלום – בשנת הצהרים של פרשת בלק, אודותיו אמר שכדי לספר מה ראה יש צורך בשמונים

ד 48 = יובל, מיום הולדת 48 עד סוף שנת ה-50 – יובל עם שני כוללים, ה"יובל" של התורה, שנקרא גם "עולם" – מאירים אורות היובל, שער ה-ג של הבינה, סוד "נודע בשערים [שערי בינה] בעלה בשבתו עם זקני ארץ" (משלי לא, כג).
ה ראה תניא אגה"ק יט. בענין "הוי' דלתתא" ו"הוי' דלעילא" – ראה תו"א סא, ד; פלה"ר בשלח ד"ה "יורא ישראל"; מעין גנים בשלח.

ו פרדס רמונים שער סדר אצילות פ"ד.

ז ראה גם מבחר שיעורי התבוננות ח"ב עמ' 150.

ח איוב מא, ח.

ט ישעיה נב, ח.

י ראה עמק המלך הקדמה שלישיית פ"ב.

יא ראה גם תניא סוף אגה"ק כה.

יב זהר ח"א סו, א (ובכ"ד).

להשיג ולדעת מענינים האלה [יש הרבה צדיקים שעשו עליית נשמה, אבל צדיק שיכול לעלות לגן עדן העליון, לראות וללמוד – שיש לו שיכות להשיג מה שקורה שם – הוא ודאי צדיק מיוחד במינו]. **עמנו תעלה להיות לנו לעזר ולסעד** [ביקשו שיעזור להם למעלה להמשיך את עבודת התשובה שלהם לעלות מחיל אל חיל]. **ומחמת השמחה הגדולה שראיתי ביניהם, אמרתי לעלות עמהם** [רואים ששמחה מתקבלת. יתכן שבקשה בדמעות תפתח את לב לתת צדקה לעני המבקשה, אבל השמחה פותחת את כל השערים¹⁰ – רואים שאפילו על הבעל שם טוב השמחה פועלת].

[הסוגרים האלה כבר מתארות משהו לא משמח:] **וראיתי במראה כי הס"א עלה לקטרג בשמחה גדולה אשר לא היה כמוהו, ופעל פעולותיו גזירות שמד על כמה נפשות שיהרגו במיתות משונות** [על מה הקטרוג הגדול? על חזרת הרשעים הגדולים בתשובה. הרבי דיבר הרבה על עבודת הצדיקים ועבודת בעלי התשובה. עבודת הצדיקים לא כל כך מרגיזה את הס"א, אבל כשאיה חוזר בתשובה לומד הרבה תורה ונהיה רב מפורסם – מתעורר קטרוג למעלה ובעקבותיו גזרות למטה ח"ו.], **ואחזתני פלצות ומסרתי ממש נפשי** [לכאורה, אם כתוב שהבעש"ט מסר נפשו הוא הצליח לבטל את הגזרות.], **ובקשתי ממורי ורבי שלי** [אחיה השילוני]. **שילך עמי** [בפעם הראשונה הוא עלה ישר למעלה, לגן עדן העליון, אבל בשביל לעלות שוב, ביתר שאת כו', הוא זקוק לסיוע של מורו ורבו.], **כי סכנה גדולה לילך ולעלות לעולמות**

הייתי חושב ששייך רק לעולם הזה. עליה, "רצוא", מילא, אבל החידוש הוא שגם "שוב". **לעלות מעולם לעולם דרך העמוד הידוע ליודעי חן** [בין גן עדן התחתון לגן עדן העליון – וכך בין כל מדרגה ומדרגה – יש 'עמוד' דרכו עולות הנשמות¹¹ (תוך כדי בטול השגתן הקודמת, הנדרש כדי להגיע להשגה של עולם חדש¹²). אפשר לרמוז שהעמוד הוא הצדיק¹³, שקשור בכל העולמות, והעליה מעולם לעולם היא על ידי ההתקשרות לצדיק.], **בשמחה רבה וגדולה אשר ילאה הפה לספר וכבד אוזן הגשמי משמוע,**

וגם רשעים רבים חזרו בתשובה ונמחל להם עונותיהם, באשר שהי' עת רצון גדול שגם בעיני יפלא מאד שכמה וכמה נתקבלו בתשובה [נראה שמדובר ברשעים שכבר נפטרו מהעולם. בכל הדורות הגיעו יהודים לצדיק לבקש תיקון, אבל יש גם סיפורים של נשמות שבאות לצדיק מעולם העליון, לאחר מאה ועשרים שנה, לבקש תיקון. מבחינה מסוימת, יותר קשה ודורש יותר גיעה לסדר תיקון לנשמה שכבר לא נמצאת בעולם הזה. פה יש פלא, שגם רשעים שכבר לא בעולם חוזרים בתשובה ותשובתם מתקבלת.], **שגם אתה ידעת אותם** [רשעים ידועים שאתה הכרת. שוב, נראה שהכוונה לכאלה שכבר נפטרו.], **והיה ביניהם ג"כ שמחה רבה עד מאד ועלו ג"כ בעליות הנ"ל.**

השמחה והקטרוג

וכולם כאחד בקשו ממני והפצירו בי עד בוש באמרם, לרום מעלת כבוד תורתך חנך ד' בבניה יתירה

יג ראה שם ח"ב ריא, א; ח"א ריט, א ובכ"ד.

יד תו"א ז, ג (ובריבוי מקומות).

טו ספר הבהיר סימן קב: "עמוד אחד מן הארץ לרקיע וצדיק שמו" (וראה תו"א ק, ב-ג שהעמוד הוא היסוד של אותו עולם).

טז ראה גם בעש"ט עה"ת נס ח (הובא ונתבאר בשיעור ב' אדר"ר ע"ד – במלכות בפרצוף עניני השמחה בתורת הבעש"ט, עיי"ש).

מהו סוד ה"קן [צפור]?" קן ראשי תבות קדמון-נצחי. יש כלל, המובא גם בקבלה, ש"כל קדמון נצחי ואין כל נצחי קדמון אלא ברצון הבורא"^א. קדמון היינו דבר שהיה לעולם, וכל מה שהיה לעולם גם יהיה לעולם, הוא נצחי, אבל לא כל מה שיהיה לעולם גם היה לעולם. הקב"ה הוא קדמון-נצחי, אבל הוא יכול לברוא-לחדש משהו שיתקיים לעד – הנצחיות אינה מעידה על קדמות. והנה, **קדמון נצחי עולה משיח**. עד כאן בנוגע לשם היכלו של משיח למעלה – "היכל קן צפור".

לימוד המשיח עם הצדיקים – לאתבא צדיקיא בתיובתא

ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבעה רועים [אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד – שבעת האושפזין של חג הסוכות. מה המשיח לומד עם האבות הקדושים והתנאים? כתוב^ב ש"משיח אתא לאתבא לצדיקיא בתיובתא". לרשעים יש על מה לחזור בתשובה, אבל כדי שהצדיקים יחזרו בתשובה צריך את המשיח בעצמו. אפשר לומר שבדקות הבעל שם טוב עצמו עבר כאן אותו תהליך – הוא ראה את הרשעים חוזרים בתשובה בשמחה, הדבר גרם לו עצמו לרצות לחזור בתשובה, ובזכות רצונו הוא זכה להכנס להיכלו של משיח וכו'.]

סדר היום של ה'

הגמרא בתחילת מסכת עבודה זרה^ג מתארת את "סדר היום" של הקב"ה. את 12 שעות היום מחלק הקב"ה לארבעה 'סדרים'

העליונים, כי מיום היותי על עמדי לא עליתי בעליות גדולות כמוהו.

ב. בהיכלו של משיח

רמזי היכל קן צפור

ועליתי מדריגה אחר מדריגה, עד שנכנסתי להיכל משיח

איך נקרא היכל המשיח בספרי הקבלה? היכל קן צפור^ד. צריך להתבונן למה הדימוי של היכל המשיח – בו הוא יושב ומחכה לבוא לגאול את עם ישראל – הוא קן של צפור.

מה יכול להיות הקשר בין צפור למשיח? **צפור** בגימטריא **שלום** – המשיח מביא שלום לעולם, שלום אמתי (לא כמו היום, שמדברים על הסכם שלום מדומה). צפור היא מלשון צפר, צפירה. מה הצפורים עושות כל היום? מצפצפות (מבשרות את בשורת הגאולה). שירת הים, אותה אומרים כל יום, חותמת – "הכל הולך אחר החיתום"^ה – בפסוק "הוי' ימלך לעלם ועד"^ו, העולה גם הוא **שלום, צפור**. והנה, שלום במילוי – **שין למד וו מם** – עולה **קן צפור!**

ידוע שבכל התורה יש 1820 (סוד פעמים הוי') הופעות של שם הוי' ב"ה. אם סופרים מתחלת התורה, מגלים ששם הוי' בפסוק "הוי' ימלך לעלם ועד" הוא ה-358. מהו המספר הזה? צריכים להכיר מספרים... 358 עולה **משיח**. זהו קשר נוסף בין **צפור** (בגימטריא "הוי' ימלך לעלם ועד") ל-**משיח** (מספר שם הוי' בפסוק) – בימות המשיח יתקיים "הוי' ימלך לעלם ועד"^ז ו"והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד"^ח. אם כן, הסברנו את הקשר בין צפור למשיח.

א רמ"ע מפאנו, הקדמת יונת אלם; פלח הרמון ש"ד פ"ג.
ב ע"פ זהר ח"ג קנג, ב. הובא בלקו"ת (אדה"ז) שמיני עצרת צב, ב; שה"ש נ, סע"ב.
ג ב. נתבאר בארוכה בשיעורי יב-ז שבט ע"ו.

ד זרה ח"ב ז, ב; ח"ג קצו, ב; ע"ח שמ"ג (ציור העולמות) פ"ג.
ה יח ברכות יב, א.
ו יט שמות טו, יח.
ז כ זכריה יד, ט.

(כמו בישיבה):

תלמיד שמרגיש בודד בכתה, להתייחס אליו ולשחק אתו (כלומר, לחייך אליו ולהתעסק אתו בדבר שבאמת מענין אותו).

בשלוש השעות הראשונות הוא יושב ולומד תורה.

על כל פנים, רואים שמשיח עושה כל היום את מה שה' עושה בשלוש השעות הראשונות – עוסק בתורה. מכאן ניתן להסיק שהמשיח בעצם מחכה לזמן שיזכה לקיים גם את שאר עיסוקי הקב"ה, אך הדבר יתאפשר רק כאשר ה' יתן לו את 'האור הירוק' לבוא לגאול אותנו בב"א.

בשלוש השעות השניות ה' יושב ודן את העולם, עד שהוא רואה שהעולם מתחייב כליה, ואז הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים. כך בכל יום, לא רק בראש השנה. לומדים מכאן שלפני שדנים משהו צריך ללמוד תורה, ואז הלימוד ממתיק את הדין ויכולים לעמוד מכסא דין ולשבת על כסא רחמים.

"שמחה בטרתה"

ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאד, ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה [על פי פסוק בקהלת¹³ "ולשמחה מה זה עשה"]. והייתי סובר שהשמחה הזו ח"ו על פטירתו מהעוה"ז [הבעש"ט חשב שהוא נפטר מן העולם, ומצטרף לכל הצדיקים שלומדים תורה עם המשיח, וכולם שמחים שהוא מצטרף אליהם]. והודיעו לי אח"כ שאיני נפטר עדיין כי הנאה להם למעלה כשאני מייחד יחודים למטה ע"י תורתם הקדושה [יש נחת רוח למעלה מכל מה שעושים למטה. כל תורה שזוכים לחדש היא מתורתו של משיח למעלה, משתלשלת משם, ויש נחת רוח למעלה כשאנן מחדשים זאת למטה]. אבל מהות השמחה איני יודע עד היום הזה.

בשלוש השעות השלישיות, הקב"ה זן את כל העולם כולו, מקרני ראמים עד ביצי כנים. על שלש השעות האחרונות כתוב משהו מענין, שהקב"ה משחק עם לויטן. מה הפירוש? כתוב שבבריאת העולם היו שני לויטנים, "ויברא אלהים את התנינם הגדלים"¹⁴, זכר ונקבה, והקב"ה הרג את הנקבה, כדי שלא יתרבו ויחריבו את העולם, שחט אותה והשאיר אותה לעתיד לבוא לסעודת לויטן ושור הבר¹⁵. אבל מה עם הלויטן הזכר? הוא נשאר בודד, לכן הקב"ה יושב כל יום שלש שעות ומשחק אתו. הגמרא ממשיכה שלאחר שנחרב בית המקדש הקב"ה כבר לא משחק עם הלויטן, "אין שחוק להקב"ה", ובמקום זאת הוא מלמד תינוקות של בית רבן. מכך שלימוד עם תשב"ר מחליף את המשחק עם הלויטן רואים שיש כאן קשר לחינוך, כידוע הסיפור מהרבי בענין¹⁶ – מכאן לומדים שעל המורה לשים לב אם יש

כד בראשית א, כא.

כה ב"ב עד, ב.

כו היה תלמיד בחיידר שהיה בודד בכיתה. כשהגיעו לגמרא זו הוא שאל את המורה מה פירוש "משחק עם לויטן", והמורה כעס וצעק עליו – דבר שגרם לו להתרחק מתורה ומצוות. פעם מישהו שאל אותו למה עזב הכל, והוא סיפר לו. השואל היה קודם אצל הרבי, שהסביר לו – בלי סבה נראית לעין – את המובא בפנים בקשר של המשחק עם לויטן לחינוך ותשומת לב לתלמיד הבודד. כעת הוא הבין את הקשר, הסביר זאת לבחור הבודד שהתרחק. הדברים התקבלו אצלו והוא חזר בתשובה.

הבעל שם טוב כותב לגיסו שאינו יודע מה היתה סבת השמחה. על פי פשט ודאי היתה סבה לשמחה למעלה אלא שהבעל שם טוב לא עמד עליה "עד היום הזה". אך ננסה להבין זאת לעומק, בדרך דרוש:

נקודת הענין היא שיש שמחה שלא ידועה סבתה, וזו מדרגת השמחה הגבוהה ביותר! השמחה היא יסוד החסידות, "עבדו את הוי'

תמידי, וזוהי "נביעת האין סוף" – התחדשות בלתי פוסקת במח. חז"ל אומרים שההבדל בין רבי לרב הוא ש"כל רב מבבל [מחוץ לארץ] וכל רבי מארץ ישראל"¹⁶, ומסביר הבעל שם טוב¹⁷ שארץ ישראל היא בחינת החכמה, והוספת האות י ל'רבי' היא נקודת החכמה, שהיא נביעת האין סוף, שהמח של רבי תמיד מתחדש. רב יכול להיות בקי בכל הש"ס והפוסקים, אבל נביעת המוחין, נביעת האין סוף במח, שייכת לרבי. כח הרבי הוא מארץ ישראל, "אור חדש על ציון תאיר"¹⁸ "תורה חדשה מאתי תצא"¹⁹. הבעל שם טוב אמנם היה בחוץ לארץ אבל הוא קיים "מאך דא [עשה כאן] ארץ ישראל"²⁰, הוא עשה בחו"ל ארץ ישראל. **מה שלמדתי אותך והשגת** [כלומר מה שהבעל שם טוב חדש בעולם נבע ממה שהמשיח חדש ולמדו וממה שהבעל שם טוב השיג מעצמו מכח לימודו עם המשיח].

ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך [יש כאן סדר של חכמה-בינה-דעת. הפירוש הפשוט של חכמה-בינה-דעת מובא ברש"י על הנאמר בבצלאל "בחכמה ובתבונה ובדעת"²¹: "בחכמה" – מה שאדם שומע מאחרים ולמד, 'ובתבונה' – מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד, 'ובדעת' – רוח הקדש". כאן אומר המשיח לבעל שם טוב: "מה שלמדתי אותך" – חכמה, ששומע ממנו ולמד; "והשגת" – בינה, שמבין דבר מתוך דבר; "ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך",

לא תקוני זהר חדש צח, א. ראה שם הגדולים סדר תנאים ואמוראים.

לב כש"ט (קה"ת) אות קמ. ראה באורך התוועדות י"ט כסלו ש"ז (נדפסה ב"ואביטה" ויחי).

לג ברכת "יוצר אור" (נוסח אשכנז וספרד).

לד ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

לה מאמר אדמו"ר הצמח צדק. ראה אג"ק מוהרי"צ ח"א אגרת עדר ובכ"ד.

לו שמות לא, ג.

בשמחה"²². בפשטות, שמחה אמיתית על פי תורה היא "שמחה של מצוה" – כשעושים מצוה, עוזרים למישהו, זו שמחה גדולה. אמנם, בתחלת פרשת וירא (שנקרא תיכף במנחה) כתוב שאברהם אבינו ישב בפתח האהל כחום היום וחכה לאורחים. באיזה מצב רוח הוא היה כשלא היו לו אורחים? שמח או עצוב? לא היתה לו סבה להיות שמח, לא היתה שמחה של מצוה. שמחה גם במצב כזה, בהעדר המצוה שאתה מצפה לה, המצוה שהיא ה"זהיר טפי"²³ שלך – היא שמחה ללא סבה כל שהיא, וזו דרגת השמחה הכי גבוהה. הרבי קרא לכך²⁴ "שמחה בטהרתה", שמחה ללא סבה.

גם כאן, כאשר הבעל שם טוב כותב ש"מהות השמחה איני יודע עד היום הזה" הוא רומז לנו (לא לפי הפשט הפשוט, כנ"ל) שלא רק שהוא לא ידע את סבת השמחה אלא שזו באמת מהות השמחה – שמחה ללא סבה ידועה, למעלה מטעם ודעת, "שמחה בטהרתה". כפי שהסביר הרבי, שמחה זו גופא שייכת להתגלות מלך המשיח, זוהי מדרגתו העצמית, **משיח** אותיות **ישמח** כנודע.

ביאת המשיח מכח הפצת המעיונות

ושאלתי את פי משיח, אימת אתי מר [מתי תבוא לגאול את עם ישראל?], **והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה** [אם היה אומר רק "שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם" היה אפשר להבין כסתם לימוד, אבל הוא הוסיף "ויפוצו מעיינותיך חוצה". מען ענינו נביעה

כח תהלים ק, ב. ראה גם מאמר "החסידות וארץ ישראל" במלכות ישראל ח"א ושער "עבדו את הוי' בשמחה בסוד הוי' ליראיו.

כט שבת קיח, ב. תניא אגה"ק ז.

ל שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח.

"חמשה ספקות שברדל"א". איך יתכן ספק בראש העליון שבכתר? הרי **ספק** בגימטריא **עמלק**⁷, ואיך הוא נמצא במקום הכי גבוה?! מוסבר אצלנו⁸ שהמשיח נמצא בדרגה הגבוהה הזו, וחמשת הספקות הם חמש אפשרויות איך יבוא המשיח. הקב"ה ברא את העולם בשביל המשיח, ונתן בחירה חפשית, ויש חמש אפשרויות איך משיח יבוא. כעת הכריע המשיח שיבוא "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", כלומר יש כבר דרך איך להביא את המשיח, הוכרע הספק, וכתוב "שאינן שמחה כהתרת הספקות"⁹ – לכן היתה שמחה כה גדולה למעלה. הפירוש מתחזק ממה שהבעל שם טוב אומר "איני יודע". כלל גדול בחסידות שכל פעם שרשי"י כתב "איני יודע" הוא רומז לרדל"א, הראש הבלתי ידוע בעצם, בו נמצא התירוץ למה שקשה לרשי"י (או לבעל שם טוב).

ג. "עולים ומתקשרים ומתייחדים" של שסגולות

ותמהתי על זה [על מה שהמשיח אמר לו], **והי' לי צער גדול באריכות הזמן כל כך מתי זה אפשר להיות** [הבעל שם טוב, אף כשהיה למעלה בהיכלו של משיח, נשאר מחובר למציאות. היכולת הזו – אותה חידש הבעל שם טוב¹⁰ – נקראת "אין וועלט אויס וועלט", בתוך העולם ומחוץ לעולם בו-זמנית, והוא יודע שיקח הרבה זמן עד שכולם ידעו ליחד יחודים ולעשות עליות כמוהו. בנוסח כאן לא כתוב, אבל יש מסורת שהבעל שם טוב

עשית עליות ויחודים היא דעת, רוח הקודש גם עצם הדבר שכולם יוכלו לעשות כמוך שיין לדעת. כידוע, יש שתי דעות, "אל דעות הוי"¹¹ – דעת עליון, הנקראת "דעת הנעלם", היינו דעת הבעל שם טוב עצמו, ודעת תחתון, הנקראת "דעת המתפשט", שהיא ההתפשטות מהבעל שם טוב לתלמידיו, שגם יוכלו לעבוד את השי"ת ולעשות עליות נשמה כמוהו].

שמחת מחית הספקות

ואז יכלו כל הקליפות [הרי יש קליפות וטומאה בעולם, איך אפשר להעביר אותן? המשיח אומר שעל ידי לימוד חסידות, הפצת מעיינות הבעל שם טוב]. **ויהיה עת רצון וישועה**.

נחזור לפשט של "אבל מהות השמחה איני יודע עד היום הזה". אמנם הבעל שם טוב כותב שאינו יודע ממה היתה השמחה בהיכלו של משיח באותו הזמן, אבל יש לומר בדרך אפשר (על דרך הפשט כנ"ל שאכן קיימת סבה לשמחה רק שהיא לא נודעה לבעש"ט), שהשמחה היא מעצם הגילוי של המשיח לבעל שם טוב כיצד ניתן להביאו. ידיעת הדרך לגאולה היא כבר התחלת הגאולה, וזו באמת שמחה גדולה ועצומה עד מאד.

על כל פנים, מכך שהבעל שם טוב מתבטא "ואיני יודע לשמחה זו מה הוא עושה" ו"מהות השמחה איני יודע עד היום הזה", אפשר להבין (כנ"ל, שלא על פי פשט) ששרש השמחה הוא ממקום שאין בו ידיעה – רדל"א. בתוך מדרגת הכתר, דרגת העל-מודע שמעל השכל, יש שלשה ראשים, **ג** רישין שבכתר, כאשר הראש הכי עליון נקרא רדל"א, "רישא דלא ידע ולא אתידע", שפנימיותו אמונה פשוטה. בתוך הראש הלא ידוע הזה ישנם, בלשון האריז"ל,

לח הוספות לכתר שם טוב (הוצאת קה"ת, הוצאה שלישית) אות קיח.

לט ראה חסדי דוד הנאמנים ח"ו עמ' 109 ואילך (ובפרט שם עמ' 115 ואילך), התועדות מוצאי י"ט כסלו ע"ח, ובכ"ד.

מ מצו"ד למשלי טו, ל.

מא ראה תו"ח רמט, ג.

לז שמואל א ב, ג.

"לימודך" ו"כל דיבור ודיבור ומוצא שפתיך": תפלה היא עבודה מלמטה למעלה ולימוד תורה הוא מלמעלה למטה, מה שה' מדבר אלינו מלמעלה, "דברי אשר שמתי בפין"^{מג}, "תען לשוני אמרתך"^{מח}. הסדר הוא "אני לדודי ודודי ליי"^{מח} – קודם אתערותא דלתתא ("אני לדודי"), מיין נוקבין, תפלה, ואחר כך אתערותא דלעילא ("ודודי לי"), מיין דכורין, לימוד תורה. אחר כך בא הדבר השלישי, "כל דבור ודבור ומוצא שפתיך" – מכח היחוד הפנימי של תפלה ותורה ("עבודה שבלב זו תפלה"^{מח}, "בינה לבא"^{מח}, ו"אורייתא מחכמה נפקת"^{מח}, היינו יחוד אבא ואמא, י-ה שבשם, "הנסתרת להוי' אלהינו"^{מח}) אפשר לייחד את השי"ת בכל דבור ודבור, גם דברי חולין, עבודת "בכל דרכיך דעה"^{מח}, לייחד קוב"ה ושכינתיה בכל דבור ודבור ובכל מעשה ומעשה (יחוד ו-ה שבשם, "והנגלת לנו ולבנינו").

הבטוי "מוצא שפתיך" לקוח מפרשת נדרים בספר דברים: "מוצא שפתיך תשמר ועשית"^{מח}. כשהצדיק מביא ביטוי מפסוק יש בכך כוונה להעמיק במקור. דבור של נדר הוא דבור שפועל, יש לו חלות בעולם העשיה. בפה הצדיק יש כח ליצור מציאות, "לתקן עולם במלכות שדי". כח המעשה בדבור הצדיק בא מכח שמירת הברית

מג ישעיה נט, כא.

מח תהלים קיט, קעב.

מה שה"ש, ו, ג.

מו תענית ב, א.

מז הקדמת תקו"ז ("פתח אליהו").

מח זח"ב ככא, א.

מט דברים כט, כח.

נ משלי ג, ו.

נא דברים כג, כד. מדבור מתוקן, "מוצא שפתיך תשמר", בא מעשה, "ועשית", בדרך ממילא. "מוצא שפתיך תשמר ועשית" ר"ת **שמות**, "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו'" (שמות א, א) – "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין" (ויקרא רבה לב, ה), יורדים מקדש לחול, וגם שם מקיימים "מוצא שפתיך תשמר", ועולים-מעלים מחול לקדש, "ועשית", "עשיה לעילא"

בכה מרוב צער מתי יוכל הדבר להיות].
אך ממה שלמדתי בהיותי שם שלשה דברים סגולות ושלשה שמות הקדושים [הוא למד מהמשיח שלש סגולות ושלשה שמות קדושים שאפשר ללמד אותם לכולם. מהי סגולה? שעושים משהו, על מנת שיפתחו מעינות החכמה. מסופר^{מב} שכאשר רצה האריז"ל שתלמידו רבי חיים ויטאל יהיה כלי לקבל ולכתוב את תורתו הוא לקח אותו לכנרת, למקום בו נטמנה בארה של מרים, ונתן לו לשתות משם – ואז נפתחו לו מעינות החכמה. זו דוגמה לסגולה.], **והם בנקל** [בקל] **ללמוד ולפרש, ונתקרה דעתו** [נרגעת]. **וחשבתי אפשר שעי"ז יוכלו גם אנשי גילי** [בני דור]. **לבוא למדרגה ובחינה כמותי, דהיינו בהיותם יכולים לעליות נשמות וילמדו וישינו כמו אני. ולא נתנה רשות כל ימי חיי לגלות זאת. ובקשתי עבורך ללמד אותך** [כך כותב לגיסו, ר' גרשון מקיטוב]. **ולא הורשיתי כלל, ומושבע ועומד אני על זה** [בפסקה הבאה יש כבר רמז חשוב ממנו אפשר להבין מה הם הסגולות והשמות הקדושים הללו (כדלקמן)].

על כל פנים, בדור שלנו הרבי אמר שכבר כלו כל הקיצין וכבר עשו תשובה ומה שנשאר זה רק לקבל את מלך המשיח והגאולה השלמה בפועל.

תקון הדבור

אך זאת אני מודיעך, לנוכח ה' דרכך ואל יליזו [ובפרט בארץ הקדושה], בעת תפלתך ולימודך וכל דיבור ודיבור ומוצא שפתיך

יש כאן שלושה דברים – "תפלתך",

של חסד גורם האדם שלמעלה ה' יעשה חסד עם ישראל. מעשינו עושים מציאות ושם לה', וכך ה' מתגלה יותר בעולם. כך, מכל מוצא שפתיים של צדיק נעשה שם ולכן צריך לכוון לייחד שם בכל דבור – בכל דבור נעשית המשכה. כלומר, "לייחד שם" פירושו לגלות אלוקות בעולם. עיקר גילוי האלוקות הוא במוצא השפתיים, בדבור.

פרסום ה' בכל דיבור ודיבור, בכל "מוצא שפתיך", הולך עם מה שר' נחמן אומר¹¹ שכל דיבור שצדיק מוציא מפיו הוא ככוונה "למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד שמים". רק על ידי שמירת הלשון והברית מכל ביטוי של ישות עצמית מתקדש הדבור ומסוגל ליצור מציאות אלקית חדשה בעולם. כשאני משתמש ביכולת היצירה שלי ליצור ולפרסם את עצמי אין מקום לקדושה לזרום דרכי, אך אם הלשון והברית נקיים מכל ביטוי של ישות עצמית, הפה נעשה כלי-יוצר "לייחד שם". "שם" הולך עם "כבוד" (כמו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", "כל הנקרא בשמי ולכבודי" כנ"ל), לעשות לה' כבוד כאן בעולם, "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"¹². כדי לעשות כבוד לה' צריך שהאדם לא יחפש את הכבוד של עצמו ("כל הבורח מן הכבוד [של עצמו] הכבוד [של ה'] רודף אחריו [כמו] אצל אברהם, שה' יקרא 'אלהי אברהם'¹³).

עולמות-נשמות-אלקות –

עולים-מתקשרים-מתיחדים

כי בכל אות ואות יש עולמות נשמות ואלוהות [עוד לפני שנוצרת מלה מהאותיות, בכל אות ואות – א, ב, ג וכו' – יש

– שמירת ברית הלשון ושמירת ברית המעור – בעוד לדיבורי מי שלא שומר את ה"אות ברית קדש" אין שום משמעות.

ייחוד ה"שם" – פרסום הקב"ה בעולם

מה צריך לעשות בכל תפלה, לימוד ודבור?

תכוין לייחד שם

'שם' הוא פרסום (משרש פרס, בגימטריא

שם), כמו "ונעשה לנו שם"¹⁴ – תכלית יחוד שמו יתברך היא לפרסם אותו בעולם שיכבדו אותו, כמו שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי [בראתיו יצרתיו אף עשיתיו]"¹⁵. אומרים את שם ה' כדי לפרסם אותו, כל שמות ה' בתורה הם כדי שיכירו אותו ("בגין דישתמודעון ליה") ויכבדו אותו.

[צריך ללמוד תורה כדי לפרסם את ה'? [לעתיד לבוא יראו איך כל התורה היא שם אחד ארוך של ה' יתברך¹⁶, שמורכב מכל עם ישראל. הרי כל יהודי הוא אות אחת מהתורה (יש ששים רבוא אותיות לתורה ר"ת ישראל¹⁷). התורה מגלה את ה' פה בעולם. הדבר קשור לדברי אברהם אבינו לעבדו (ב'שני' של פרשת חיי שרה), שהוא הרגיל את ה' בפי הבריות – לפני כן ה' היה נקרא רק "אלהי השמים", כי לא היה מפורסם בארץ, אבל כעת, בזכות מסירות הנפש של אברהם לפרסם את שם ה' בעולם, הוא גם "אלהי הארץ"¹⁸.

הסוד "תכוין לייחד שם" קשור גם למבואר

בתניא¹⁹ אודות הפסוק "ויעש דוד שם"²⁰, שמעלת הצדקה כל כך גדולה עד שבתנועה

נב בראשית יא, ד.

נג ישעיה מג, ז.

נד הקדמת רמב"ן עה"ת.

נה מגלה עמוקות אופן קפו.

נו בראשית כד, ג. ראה רש"י שם פסוק זה.

נז אגה"ק ד.

נח שמואל-ב, יג.

נט לקו"מ.

ס תניא פרק לו (ע"פ תנחומא נשא טז).

סא ע"פ עירובין יג, ב.

תיקון עולמות נשמות ואלוקות בכח המחשבה

שוב, הכל במחשבה – אתה עושה יחוד לפי המחשבה שלך, לפי איך שאתה מסדר בתוך ראשך את המציאות:

אתה יוצא לרחוב והכל מלא באנרגיות, הכל מלא תדרים, אבל בלי שמגיע מישהו ועושה סדר – הכל נשאר עולם התהו. אתה מסתכל, יש כביש-אספלט, אתה רואה את הפוטנציאל, ואז הכביש 'עולה'.

אחר כך אתה רואה שיש על הכביש הרבה אנשים, אחד הולך לכאן ואחד הולך לכיוון השני, אתה חושב איך הם קשורים, כלפי חוץ הם נראים שונים אבל בראש שלך אתה מקשר את כל הנשמות, עוד לפני שאתה בכלל ניגש אליהם ומגלה להם שהם קשורים. לדוגמה, אתה שליח בהודו, או שאתה מסתובב ברחוב בירושלים – אתה פוגש אנשים שונים ממך, בסגנון אחר משלך, גדלתם במקומות אחרים. עוד לפני שאתה מתחיל לדבר אִתם, בתוך הראש שלך, אתה צריך לראות איך כולם קשורים, איך כל הניצוצות כאן חברים, איזו כימיה יש ביניהם, כולם חלקים של דבר אחד, אחדות פשוטה של ה'. אחר כך, כשאתה ניגש אליהם כאשר בתוכך כולם קשורים, הדבור המקרב שלך באמת מצליח. [מה קורה כשאתה רואה רק יהודי אחד ברחוב?] צריך לראות איך אני קשור אליו. קודם כל אני צריך לראות איך אני קשור לכל אחד מהאנשים שסביבי, ומתוך כך אני יכול לראות גם איך כולם קשורים אחד לשני, איך כולם חברים, מלשון חיבור.

אחר כך, גם ממד האלוקות צריך תיקון, לעשות לה' דירה בתחתונים. אחרי שהצלחתי להעלות את המציאות ולקשר בין היהודים, צריך שלא אחשוב שזהו הישג 'שלי', אלא שהכל קרה כאן בהשגחה פרטית – הכל ה', כל הצלחה בחיים, ובכל יום צריך לראות

שלשה ממדים. הקטע כאן מאד יסודי – כאן נמצא יסוד כל תורת הבעש"ט. הרבה מהספרים שלנו מבוססים על הרעיון שכאן, אבל בעיקר הספר "אותיות לשון הקדש" מפתח את היסוד הזה של הבעל שם טוב (שפרסם את שם ה-טוב בעולם). בהמשך הספר יש את היסוד של הכנעה-הבדלה-המתקה, שגם עליו מבוססים הרבה מהספרים.],

ועולים ומתקשרים ומתייחדים זה עם זה,

יש כאן שתי שלישיות מקבילות: עולמות, נשמות, אלוקות – עולים, מתקשרים, מתייחדים. העולמות עולים. הנשמות צריכות להתקשר אחת בשניה – כדי שתהיה אחדות למעלה צריך שתהיה למטה אחדות בין היהודים ('נשמות' היינו נשמות ישראל שעלו במחשבה לפני הקב"ה, בירידתם לעולם התרחקו מה', ורק הצדיק ע"י מחשבתו מקשר אותן ומחזירן לשורשן). על האלוקות רק לרדת מלמעלה ולהתייחד (כנ"ל שיחוד שמו יתברך היינו התגלותו בעולם, יחוד השם בעולם שברא לכבודו). החסידות אומרת שגם האלוקות צריכה 'תיקון', מעשה שישלים אותה, דירה בתחתונים. איך מעלים את מציאות העולמות? נותנים צדקה, עושים מצוה. יש פה שולחן – הוא דומם, הוא גשמי, סתם חפץ, אוכלים עליו בתאוה, והחיות שלו היא מקליפת נוגה. איך הוא יכול להתעלות? כשמגלים בו את הפוטנציאל שלו – כשאתה עושה בו מעשה מצוה, משתמש בו לשם שמים, אתה מגלה בו את הניצוץ האלוקי שמחיה אותו ועל ידי כך הוא עולה ממדרגתו. כשאתה אוכל על השולחן לכבוד שבת, או בשביל עבודת ה', אתה מעלה את ה'סתם עץ' הזה שאוכלים עליו בתאוה. [לאחד הנוכחים:] אתה הולך לבריכה, אתה רואה איך שהכל כדי שתפיץ שם אלוקות, אתה מתבונן בפוטנציאל שיש בבריכה.

לגני", שגילוי אור אין סוף הסובב כל עלמין הוא בדרך של הסתלקות-העלאה מלמטה למעלה דווקא, ותוך כדי שהאור העצמי של ה' מתגלה דרך עליה אזי עצמותו יתברך נמשכת לשכון כבוד למטה, בטבע-טבעיות, בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו. עלית האור הוא ענין העבודה של "תן לו משלו שאתה ושלך שלו"¹⁰ ודירת העצמות בתחתונים הוא ענין "תמים תהיה עם הוי' אלהיך"¹⁰, גילוי הקשר העצמי של יהודי פשוט עם פשיטות העצמות, כפי שגלה הבעל שם טוב).

סדר העבודה

ואחר כך מתקשרים ומתייחדים האותיות ונעשה תיבה [נשים לב שבכל שלב יורדת עבודה אחת, כאן הנשמות רק מתקשרות ומתייחדות – הן כבר לא צריכות עליה. עד כאן הכל בתוך האדם עצמו. כמו שאמרנו, הכל נעשה בתוך הראש – ראיית הפוטנציאל שבדבר והעלאתו להתקשר ולהתייחד (גם האלוקות, האור העצמי של השי"ת, נמצאת בראש שלי, ב'ראש' העליון של הכתר, רד"א, אמונה פשוטה, בו "חביון עז העצמות"). עכשיו, אחרי שהאותיות עצמן מתוקנות, הן מתקשרות אחת עם השניה. מתאים למה שאמרנו קודם, שבהתחלה אני רואה איך אני קשור לכולם ואחר כך גם כולם יכולים להתקשר אחד לשני.]

ומתייחדים יחוד אמיתי באלהות [היות שכתוב כאן "יחוד אמיתי", משמע שעד עכשיו היחוד לא היה לגמרי אמיתי. כל אות היא אבן, אבן יסוד, ומכל האבנים המתוקנות בונים יחד בית, דירה לה', ואז ה' שורה בתוכו – זהו השלב הרביעי, ובא לציון גואל. רואים

הצלחות, צריך לראות איך הכל בהשגחה פרטית.

עולמות-נשמות-אלקות – תרגום לאורות-ניצוצות-כלים

המערכת עולמות-נשמות-אלקות מקבילה לאחת השלשות החשובות ביותר בכתבי האריז"ל – אורות-ניצוצות-כלים, ר"ת אנ"ך. בחז"ל בכלל, ובפרט בזהר, קוראים לתורה "אורייתא", לכן אצל הרבה ראשונים (חכמי המסורה ועוד) במקום לקרוא לשלשת חלקי המקרא **תנ"ך** (תורה, נביאים, כתובים) קוראים להם **אנ"ך** – אורייתא, נביאים, כתובים. הכתובים הם ביטוי דבר ה' בבחינת כלים ("דבר הוי" זה הקץ"¹⁰, וכמו שמסיים ספר דניאל, "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגולך לקץ הימין"¹⁰). הנביאים הם גילוי של הנשמה – ה' מדבר מתוך הנשמות ("דבר הוי" זו נבואה"), והתורה היא אור ה' עצמו, גילוי רצונו, "הוא רצונו אחד" ("דבר הוי" זו הלכה"). הבעש"ט לקח את שלשת המושגים של האר"י הקדוש ותרגם אותם לנפש – אלקות היינו האורות, נשמות הן הניצוצות ועולמות הם כלים. מלבד התרגום, יש כאן חידוש בסדר השלישי: בקבלה הכל מתחיל מאורות, ואז הסדר יורד ומתגשם – אורות, ניצוצות, כלים ("מהתעבות האורות נתהוו הכלים"¹⁰) – ואילו החסידות פועלת חידוש, שמתחילים מעולמות ועולים ליותר מופשט, נשמות, ובסוף מגיעים לאלקות.

אצל הבעש"ט העיקר הוא דירה בתחתונים, המתחולל דווקא על ידי אור חוזר שחוזר לקדמותו ממש (וכמבואר במאמר "באתי

סב שבת קלה, ב.

סג דניאל יב, יג.

סד ראה ע"ח שער העקודים פרק ג.

סה אבות ג, ז.

סו דברים יח, יג.

ובוודאי ה' יהיה בעזרך ובכל אשר תפנה תצליח ותשכיל, תן לחכם ויחכם עוד [רואים שבכל האגרת הזו יש רק שמחה. הכל מומתק, אין שום פחד, רק שמחה עצומה. (הרי בתחלת האגרת כתוב שהוא ראה קטרוג גדול ופחד!) הפחד לא היה מה' אלא מהקטרוג, אך עבודת ה' פה היא רק בקו של שמחה. כתוב "עבדו את ה' ביראה"^ט, אבל כאן יש רק שמחה, ממש גילוי מהגאולה].

סקרנות טובה

עוד תוספת לגבי המלה "התקשרות" החוזרת באגרת: אצל חסידים זו מלה המשמשת קודם כל להתקשרות בין רבי לחסיד. התקשרות היהודים אחד עם השני נובעת מכח ההתקשרות לצדיק. איזו מלה דומה ל"התקשרות"? [התחברות, התכללות]. דבקות. הדבקות התמידית גורמת ליחד כל הזמן ייחודים.

מה נותן את החשק להתעסק בהעלאת העולמות? מסופר על כמה מתלמידי הבעש"ט, ובמיוחד ידוע על הרב המגיד, שהתקרבותם לבעש"ט היתה בתחלה מתוך סקרנות. המגיד היה למדן, וכרוב התלמידי חכמים באותו זמן גם היה מתנגד. היו כמה סבות שדחפו אותו להגיע לבעש"ט – היו לו כמה קושיות, הוא סבל מכאבים ברגלים – אבל הדבר שגרם לו בסופו של דבר לנסוע היה הסקרנות. הוא פשוט רצה לבחון את התופעה של אדם שכולם נוסעים אליו לשמוע מפיו תורה חדשה. מתי הסקרנות טובה? כאשר היא יחד עם שפלות, ואז יש עת רצון וזוכים לקבל מפי הצדיק תורה חדשה. והסימן: **סקרנות = שפלות = עת רצון.**

שיש כאן סדר עבודה בנוי של ארבעה שלבים: עולים, מתקשרים, מתייחדים, יחוד אמת (כנגד י-ה-ו-ה מלמטה למעלה).]

ותכלול נשמתך עמהם בכל בחינה ובחינה מהנ"ל [אפשר לכוון את הכל בחיצוניות, לחשוב שאני משחק כאן באותיות ועושה יחודים למעלה. אדמו"ר האמצעי^י לא אהב את המקובלים שעושים את הדברים, מייחדים יחודים של האריז"ל בחיצוניות. הוא מאד יורד עליהם, שכאילו מייחדים ומצרפים ספירות ופרצופים עליונים בעולם האצילות, אבל ללא הזדהות פנימית, בלי לראות איך הכל קשור אלי וקורה אצלי בנפש – בלי לחוות את הבטול של הכל לה' – היחוד לא אמת].

ומתייחדים כל העולמות כאחד ועולים [לא רק מקושרים אלא שאין שום מציאות נפרדת, הכל אחד ממש. והנה, כאשר מגיעים לתכלית היחוד, ישנו שוב ענין העליה – כל העולמות עולים כאחד. והיינו על ידי התגלות אור אין סוף הסובב כל עלמין, המתגלה דרך עליה דווקא כנ"ל, ו"בתולות אחריה"^ט, כל העולמות עולים יחד עם האור].

ונעשה שמחה ותענוג לאין שיעור [ומעבודה הזאת נעשית למעלה שמחה כל כך גדולה, שאין אצלנו מלים לתארה, אפשר רק לתת לה משל גשמי: **בהבינך שמחת חתן וכלה בקטנות וגשמייות** [כל אחד כאן היה פעם בחתונה. יש שמחה גדולה – נגנים, ריקודים, הרבה אנשים ששמחים מהחתונה, כאשר העיקר הוא שמחת החתן והכלה עצמם, שמחת היחידוש שמשנים נעשה אחד. שמחת היחוד המתואר כאן היא כעין שמחת חתונה], **וכל שכן במעלה עליונה כזאת.**

סז הקדמת אמרי בינה.

סח תהלים מה, טו.

קריעת הים – גילוי מעלת ישראל

מעין גנים - 'נקודה חסידית' בפרשת בשלח

זכר לקריעת ים סוף

הים. מהו יחוד קריעת ים סוף? לפי הקבלה¹, קריעת ים סוף היא גילוי הנסתרות – בעוד שיציאת מצרים מתחוללת כולה במישור הגלוי ("עלמא דאתגליא"), על היבשה, הרי שבקריעת ים סוף נחשף הסוד הטמון, מכוסה ונעלם, במצולות הים ("עלמא דאתכסיא"). אז מתברר ההבדל הפנימי בין ישראל למצרים, אלו לחיים נסיים ואלו לטבעיה.

ובמישור התורני: כל תורת הנגלה היא "זכר ליציאת מצרים", והיא מציבה מיצרים קדושים, חלופה למיצרי תרבות מצרים. הדבר דורש שמירה מתמדת – הזהר מלשקוע במיצרי מצרים ולהדמות לתרבותם שמא תשווה להם (שהרי, ההבדל בינך לבין מצרי חיצוני בלבד, ומתבטא במיצרי והנהגות חייכם)! לעומת זאת, תורת הסוד היא 'זכר לקריאת ים סוף' (שגם אותה מצוה לזכור בכל יום²) – היא מגלה הבדל פנימי, סודי ואין סופי, בין ישראל למצרים. אז כבר אין מקום לחשש מרדיפת מצרים, שהרי לא מדובר במאבק חיצוני, על מישור אחד, אלא יש הבדל מהותי בו לעולם לא ינצחו המצרים³.

ב ראה תו"א בשלח סב, ב.

ג שו"ע אדה"ז או"ח סו, יב.

ד ונוסיף: חז"ל אמרו (שבת פט, ב) 'מאי ה'ר סו'ני? ה'ר שירדה שנאה לעכו"ם עליו' – מתן תורה הביא שנאה בין ישראל לעמים, כשהוצבה בו אלטרנטיבה יהודית-אלקית לתרבויות אנושיות, סתמיות ומושחתות. רבי אייזיק מהומיל הוסיף שמכיון שבהר סיני נתגלה רק הנגלה שבתורה, בו יש בעיקר הבדל מעשי בין ישראל לעמים, מסוגל העולם לעמוד בשנאה שנוצרה. אך לו נתגלתה פנימיות התורה, בה נחשף עומק הפער המהותי והתהומי בין יהודי לגוי, לא היה העולם עומד בעוצמת הריחוק והשנאה שהיו נוצרים.

רבות ממצוות התורה שאנו מקימים הן "זכר ליציאת מצרים", יש מצוה לזכור כל יום וכל לילה את יציאת מצרים והיא גם יסוד ועיקר כל התורה שקבלנו בסיני: "אנכי הוי' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"⁴. זכרון יציאת מצרים מנחיל לכל יהודי תודעה שהוא מסוגל להתמודד עם העולם ומיצריו, ואינו משועבד לתרבויות הזרות – הוא יכול לחיות כיהודי בעולם הזה.

אמנם, מודעות זו שייכת עדיין למגבלות העולם הזה, בו נצבת תרבות מצרים (מיצרי הקליפה, הגבלות הקליפה על חשיפת הקדושה) כמתמודדת מול גדרי החיים היהודיים (שגם בהם יש מיצרים דקדושה – הגבלות והנהגות מסוימות, מצוות ושיעורים – המגבילים ומתנים את אופן גילוי הקדושה בעולם). כשזו ההתמודדות, לא ניכרת הבדלה מהותית בין מצרים לישראל – בין מיצרי הקליפה למיצרי הקדושה – אלו ואלו מוגבלים הם. לכן גם אין בטחון בנצחון ישראל על מצרים, וכאשר ישראל בורחים ממצרים הם שרויים בחשש מתמיד מפני רדיפת מצרים אחריהם, ממאבק התרבות המתמיד בין ההגבלות וסדרי החיים השונים.

רק בקריעת ים סוף משתחרר עם ישראל סופית מפחד מצרים – מצרים מת על שפת הים לעיני ישראל, אשר עברו ביבשה בתוך

א שמות כ, ב; דברים ה, ו.

המדור מוקדש לע"ב:

הקדוש נתנאל בן שמעון יבדל"א עוזרי ה"ד - ט"ו בשבט תשס"ג

פנימי והם מתיישבים יחד: זכות אברהם העומדת לישראל אינה רק 'נכס' מהעבר, אלא כח פנימי שיושר כל יהודי מאברהם אבינו, ועליו עצמו נאמר "בעתיקא תליא מילתא". אברהם אבינו מוריש לכל יהודי את אמונתו, והיא נמצאת בעל-מודע היהודי. על-מודע בכלל, וכח האמונה בפרט, נקרא "עתיקא", ועל כך אומר ה' שהנס לא תלוי בתפלה ומעשים, השייכים למודע של האדם – רובד בו אכן ישראל לא זכאים לנס והם אף דומים למצריים – אלא "בעתיקא תליא מילתא", בכח הנסתר שבכל יהודי כירושה מאברהם אבינו. [מתברר, כפי שהוסבר לעיל, כי עד קריעת ים סוף עמד המאבק בין ישראל למצרים בעינו – תלוי בשאלת ההתנהגות החיצונית שלהם (לגביה עומדת התמיהה של "אלו ואלו עובדי עבודה זרה") – ואילו קריעת ים סוף מגלה את הנסתר, את הרובד הפנימי הלא-מודע, בו מוכרע נצחון ישראל].

ובאופן נוסף, לפי רמז: "בעתיקא תליא מילתא" רומז לפסוק "הולך בתם ילך בטח", המתאר הליכה בשני כחות נפש, תמימות ובטחון, פנימיות הספירות נצח והוד, המקבילות בגוף לרגלים ההולכות. תמימות ובטחון הם שני סוגי בטחון: 'תמימות' היא בטחון סביל, תוך הבנת האדם שהטוב המקווה לא תלוי בו, בתפלתו ובמעשיו, אלא בה' הטוב בלבד (כפירוש הזהר). 'בטחון' הוא בטחון פעיל – בטחון עצמי של האדם בכחות שנטע בו ה', בטחון ישראל בכח האבות הנטוע בהם (כפירוש המגיד ממעזריטש). בכח שתי הרגלים יחד – שני סוגי הבטחון ההפוכים

נתבונן בהבדל העצמי שמתגלה בקריעת ים סוף ובשלביו הרמוזים בספור קריעת ים סוף:

"בעתיקא תליא מילתא"

כשנצבו בני ישראל בין המצרים ובין הים התפלל משה אל ה' להצילם, וה' אמר לו "מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל ויסעו"^ה. על הבטוי "מה תצעק אלי" אומר הזהר שאין טעם לתפלה משום שהצלת ישראל תלויה בדרגה גבוהה כזו בה תפלת התחתונים ומעשיהם לא פועלים שינוי: "בעתיקא תליא מילתא". כלומר, ההכרעה על הצלת ישראל לא תלויה בתפילות ומעשים טובים ואינה אלא בחירתו העצמית של ה' – ללא קשר למעשי מצרים ומעשי ישראל, ה' גלה שהוא אוהב את עמו ישראל ומחולל לו נסים, ולכן הורג את רודפיו המצריים.

בעוד הזהר מפרש "מה תצעק אלי" כאמירה לא לפעול, כי הדברים תלויים רק בה' ובהעדפותיו העצמיות, בינו לבין עצמו, מפרש המגיד ממעזריטש^ה באופן הפוך: "מה תצעק אלי"?! אתה מתפלל כאילו הדברים תלויים בי בלבד, ומבקש שלמרות חטאי ישראל אעשה נס להראות את גדלותי, אך אני קורע לכם את הים בזכות אברהם אבינו, זכות אבות השייכת לישראל למרות שאין בידיהם מעשים טובים (ואף שבחיצוניותם "אלו ואלו עובדים עבודה זרה"^ה).

"הולך בתם ילך בטח"

ידוע כי בין פירושי אותו פסוק יש קשר

ט ורמז פלאי לירושת כח "עתיקא" בנפשות ישראל מאברהם אבינו: הפסוק המציין את אמונת אברהם – "והאמן בהו' ויחשבה לו צדקה" (בראשית טו, ו) – עולה בדיוק עתיק יומין!

י משלי, ט.

ה שמות יד, טו.

ו זהר ח"ב מו, א (וראה שם נב, ב). והרמז: כל ז האותיות מהן מורכב הבטוי "עתיקא תליא מילתא" – ע ת י ק א ל מ – כלולות במלים "מה תצעק אלי".

ז אור תורה, רמזי תורה פח.

ח מדרש שוחר טוב על תהלים טו. ראה זהר ח"ב קע, ב.

הכנעה לה' מתברר למלאך ששרש נשמות ישראל הוא בעולם האצילות, הבטל לחלוטין בפני ה', הגבוה מקיום המלאכים בעולמות ב"ע, בעלי הישות העצמאית שרק פונה אל ה' ומתכופפת בפניו¹⁷. [בפרטות, בקרי"ס נתגלה ההבדל בין ישראל למלאכים דרך הפחד: אצל מלאכים מוליד פחד קיומי מה' שריפה ובטול, משום שהם קיימים בעולם בעל ישות עצמאית, וכשפחד מבטל ישות זו לא נשאר דבר מהמלאך. לעומת זאת, אצל ישראל הוליד הפחד הקיומי פניה ישירה אל ה' – "ויצעקו אל הוי" – הפחד לא מבטלם אלא מעלה אותם לעולם האצילות, בו הם מתקיימים בלי ישות וכל מהותם היא רק צעקה לה.]; בפסוק השני מתוארת הבדלה בין ישראל למצרים מכח המלאך – תוצאת הכנעת המלאכים בפני ישראל ומעברם לעמוד מאחוריהם מגלה, באופן טבעי, את ההבדלה המהותית והאין-סופית בין ישראל למצרים; בפסוק השלישי יש המתקה – ישראל זוכים לשנות את הטבע ולהמתיקו (בהפיכת הים ל"מי הדעת"¹⁸).

יד הבטול בעולם האצילות הוא בטול שם **מה**, המומחש בדברי משה "ונחנו **מה**" (שמות טז, ז-ח). כך מתפרש "**מה** תצעק אלי" כאומר שבטול ישראל לה' כבר 'צעק' ופעל את פעולתו.
טו לשון הרמב"ם, הלכות מקוואות פ"א ה"ב.

והמשלימים – ניתן ללכת: "דבר אל בני ישראל ויסעו".

תהליך גילוי מעלת ישראל

שלשה פסוקים מתארים את הלילה שלפני קריעת ים סוף: "ויסע מלאך הא-להים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם... ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל... ויט משה את ידו על הים וילך הוי' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים"¹⁹. קריעת ים סוף דורשת את גילוי מעלת ישראל וזכאותם לנס ולהתבטלות הטבע בפניהם, כנ"ל, ובפסוקים אלו מתואר תהליך ההתגלות, הכולל שלשה שלבים – הכנעה, הבדלה, המתקה – כפי שלמד מורנו הבעש"ט²⁰ ביחס לכל תהליך²¹:

בפסוק הראשון עובר מלאך ה' מלפני ישראל לאחריהם. בפנימיות, מתברר שהמלאך נכנע לישראל ומבין כי מעלת נשמותיהם גדולה ממעלת המלאכים – זו הכנעת המלאך בפני ישראל, הנובעת מהכנעת ישראל בפני ה'. כשיש בלב ישראל

יא שמות יד, יט-כא.

יב כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) אות כח.

יג מ-ג הפסוקים עולה שם **עב** בסדר ישר-הפוך-ישר (זהר ח"א קח, ב; רש"י סוכה מה, א ד"ה "אני והו"). כך, הכנעה והמתקה הן אור ישר מהעליון לתחתון לפעול בו, וההבדלה נוצרת בהסתלקות העליון מהתחתון כאור חוזר.

טעם מצוה – סעודות שבת

המצוות יש מחלוקת: לדעת היראים^ט מצוות אלו עיקרן מהתורה אלא שהתפרשו ע"י הנביא, ולדעת הרמב"ם^י הן מצוות מדברי סופרים.

עיקר מצות השבת בתורה הוא שמירת שבת באיסורי מלאכה, כמשמעות המלה 'שבת', שביתה (ממלאכות דאורייתא, במיתה וזרת, ומשבות דרבנן), וכן משמעות המנוחה בשבת, "באת שבת באת מנוחה, כלתה ונגמרה המלאכה"^י. נמצא שיש שלש מצוות כלליות: שמירת שבת (שביתה ומנוחה), כבוד וענג. הכבוד הוא מעין ממוצע בין השביתה לענג: דומה לשביתה בכך שמתייחס לחפצא של השבת (לכבד את השבת, כמו לא לחלל אותה), ואע"פ שלדעת הרמב"ם גם הכבוד הוא דרבנן מכל מקום הוא ממוצע בין שביתה דאורייתא לענג דרבנן.

זהו מבנה מובהק של הכנעה-הבדלה-המתקה, חש-מל-מל: שמירת השבת בשביתה ומנוחה היינו הכנעה, 'חש' שתיקה; כבוד שבת היינו הבדלה, ('מל' לשון מילה), בכבוד ניכרת קדושת השבת הנבדלת מימות החול, "לקדוש ה' מכובד" (כל קדושה היינו הבדלה); ענג שבת היינו המתקה כמובן, 'מל' מלשון דיבור (כמו תפלות שבת וזמירות שבת השייכים לענג שבת).

המצוות בסעודות שבת

לדעת היראים חיוב שלש סעודות הוא

- שבת וענג הוא בשבת עצמה, ביאור הגר"א ס"י תקכט סק"א.
 ט תיב. ראה בכל זה שו"ע אדה"ז ס"י רמב.
 י הלכות שבת פ"ל ה"א.
 יא רש"י בראשית ב, ב.

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לִקְטוֹ לֶחֶם מִשֶּׁנָּה שְׁנֵי הָעֶמֶר לְאֶחָד... וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶכְלָהוּ הַיּוֹם כִּי שִׁבֹּת הַיּוֹם לָאֵלֹהִים לֹא תִמְצָאֶהוּ בַשָּׂדֶה... רָאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשִּׁבֹּת עַל כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יוֹמַיִם שָׂבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו אֶל יֵצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי"^א.

מפסוקים אלו נלמדו הלכות סעודות שבת: חיוב שלש סעודות בשבת, ממה שנאמר שלש פעמים 'היום' בפסוק "אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאהו בשדה"^ב; דין אכילת לחם בסעודות השבת, "שלגבי אכילת המן שממנה נלמדו ג' סעודות נאמר בה לחם"^ג; דין 'לחם משנה'^ד, "לקטו לחם משנה"; איסור תענית בשבת, ממה שנאמר "אכלהו היום" (כדלקמן). ומהפסוק "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" נלמד איסור תחומין^ה.

מצוות השבת

נקדים שבשבת יש שתי מצוות כלליות, כבוד וענג, כדברי הנביא "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מְכַבֵּד", ואמנם ביום טוב יש גם מצות שמחה אך לא בשבת^א. בפשטות החילוק בין כבוד לענג הוא חפצא וגברא: כבוד היינו לכבד את השבת (החפצא של השבת, והעיקר הוא המעשה בפועל), וענג היינו מצד האדם המתענג^ב. ובגדר

נרשם ע"י יוסף פלאי.

- א שמוות טז, כב-כט.
 ב מכילתא. שבת קיז, ב.
 ג שו"ע אדה"ז רעד, ה.
 ד ברכות טל, ב.
 ה עירובין נא, א.
 ו ישעיה נח, יג.
 ז שאילות פרשת חיי שרה שאילתא טו, ועוד בראשונים.
 ח ראה שו"ע אדה"ז ס"י תקכט.
 ח וחילוק נוסף, כבוד הוא מה שנעשה בערב שבת לכבוד

אומרים שאין צריך בה לחם כלל אלא יוצאים ידי חובה במיני מזונות או אפילו בפירות, והלבוש הביא אסמכתא לכך ממה ש"היום" השלישי בפסוק הוא "היום לא תמצאהו". ואמנם הפוסקים כתבו שהעיקר שצריך לחם, אבל נוהגים להקל בזה כי מי ש"שבע ביותר" לא מחויב לצער עצמו, שהסעודות ניתנו לענג³², אך לכל הפחות משתדלים לטעום משהו³³.

יותר מזה, בזוהר כתוב³⁴ שרשב"י היה מקיים סעודה שלישית באמירת דברי תורה (הובא בפוסקים לגבי ערב-פסח שחל בשבת³⁵). ולהעיר שאמירת דברי תורה בשבת גדולה מסעודה שלישית, ולכן "הדורש לעם חקי האלהים ולהכניס בלבבם יראת שמים ונתאחר לבא לבית המדרש לא יניח הדרשה בשביל סעודה שלישית לפי שלימוד תורה ויראת שמים לרבים קודם לכל המצות שבתורה"³⁶.

ובפנימיות מבאר הרבי "סעודה שלישית של שבת הוא כנגד שבת שלעתיד לבוא, שעל זה נאמר 'עולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה כו', וההמשכה אז תהיה מבחינת 'אין'³⁷. והרמז: **היום = אין** (61), וכן המלה **לא** (31) היא הנקודה האמצעית של **היום**, וזהו "היום לא" שהפנימיות של "היום" היא "לא".

מבנה פנימי בגדר חיוב סעודה

נמצא שיש ארבע דרגות בחיוב סעודה בשבת (בצירוף הדעות השונות): איסור דאורייתא להתענות (לכו"ע); לדעת היראים,

דאורייתא³⁸ ולרבינו תם הוא מדרבנן (והלימוד הוא אסמכתא)³⁹. ובערוך השולחן כתב "ואם אפשר שאין [ג' סעודות] ממש מן התורה מ"מ ודאי מתקנת משה רבינו הם שכן קיבל מסיני"⁴⁰. ובגדר החיוב נקטו הפוסקים שהוא נובע מדין ענג שבת, ולכן מי שמצטער באכילה וכדו' אינו מחויב לאכול⁴¹, אך נראה שמלבד הענג יש בסעודות גם דין של כבוד השבת⁴². גם בדין לחם משנה נחלקו הפוסקים אם הוא דאורייתא או דרבנן⁴³, וכן בחיוב אכילת לחם בסעודות שבת⁴⁴. אמנם לכל הדעות אסור מדאורייתא להתענות בשבת⁴⁵, ומבאר אדה"ז שזה נלמד ממה שכתוב "אכלוהו היום"⁴⁶. הכל שייך לענג שבת, והרמז: **אכלוהו היום = ענג! אכלוהו = מכבד**, וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מְכַבֵּד" (כנ"ל שהסעודות קשורות גם לכבוד שבת)⁴⁷.

אמנם לסעודה שלישית יש דינים מיוחדים⁴⁸: יש אומרים שלא צריך בה לחם משנה. ויש

יב יראים סימן צב. לבוש או"ח סי' רצא. וכן כתב בספר חרדים מ"ע פ"ד ס"ג שכן נראה מרשב"י בגמרא, וכן כתב הש"ל⁴⁹ במסכת שבת שלו. ט"ז סי' תרעה סק"ב.

יג רבינו תם בספר הישר, הובאו דבריו במחזיק ברכה סי' רצא. וכן דעת עוד ראשונים: שו"ת הרשב"א ח"ה סי' ג. פסקי הרי"ד פרק ערבי פסחים. שו"ת מהרי"ל סי' צד. ועוד.

יד רצא, א, לאחר שהביא דברי הלבוש.

טו ראה רמב"ם פ"ה ה"ט ובמגיד משנה שם. שו"ע או"ח רפח. טז כך נראה מלשון הפוסקים בכמה מקומות. למשל בתוספות פסחים קא, א "ואם מועיל מיני תרגימא להשלים ג' סעודות שבת כמו בסוכה היינו דוקא בסעודה שלישית אבל לא בסעודת ערבית ושחרית שהם עיקר כבוד שבת", וראה אנצ"ת ערך כבוד שבת ושם הערה 34.

יז ראה ט"ז או"ח תרעה סק"ב. מגן אברהם סי' רנד סקל"ג. שדי חמד מערכת הלמ"ד כלל כז.

יח ראה מגן אברהם קפח סק"ט.

יט ראה רמב"ם הלכות שבועות פ"א ה"ו, כמו שביאר בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תריד. וכן במרדכי ראש השנה סימן תשח תשובת רב נחשון גאון. מגן אברהם רפח סק"ז. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

כ שו"ע אדה"ז רמב קו"א סק"א.

כא **אכלוהו** במילוי המילוי, **אלף למד פא כפ אלף למד** **דלת הא אלף וו = שלש סעודות**.

כב ראה טור ושו"ע סי' רצא.

כג וראה עוד אור זרוע הלכות שבת סי' נב (על רבינו תם ורבינו אפרים).

כד ראה לוח 'היום יום' כב אדר א. לקוטי שיחות חכ"א פרשת בשלח שיחה ב הערה 7. וכן נוהג הרבי עצמו.

כה זוהר ח"ג צה, א.

כו מג"א תמד סק"ב. וראה ערוה"ש וכף החיים שם.

כז שו"ע אדה"ז רצ (מהמגן אברהם).

כח לקו"ש חכ"א עמ' 84, עיי"ש כיצד מסביר את המנהג גם ע"פ הלכה.

ביו"ט, אלא שבשבת זהו בגדר ענג וביו"ט בגדר שמחה, דהיינו שכאן הענג מתדמה לשמחה, והרי השמחה ביו"ט שייכת לבניה כנ"ל. והנה אע"פ שבשבת אין מצות שמחה, מכל מקום נאמר "ביום שמחתכם, אלו שבתות"^ט ובפשטות יש לומר שזו השמחה שבענג, דהיינו סעודות שבת.

כנגד המדות, ו שבשם – תקנת משה רבינו, כדברי ערוך השולחן. משה רבינו הוא הדעת של עם ישראל, והדעת היא פנימיות שש המדות ("מפתחא דכליל שית").

כנגד המלכות, ה אחרונה שבשם – מצות סעודות שבת מדרבנן, כדעת ר"ת. מצוות דרבנן בכלל שייכות למלכות, "מלכות פה תורה שבעל פה".

תחומין וענג

מהפסוק "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו" למדו איסור תחומין בשבת, ונחלקו הדעות אם תחומין דאורייתא (י"ב מיל) או דרבנן (כפי שהתבאר ב'טעם מצוה' פרשת וישלח). ובטעם איסור תחומין כתב החינוך^ז "ראוי לנו שננוח במקום אחד, כלומר שלא נלך בדרך רחוק רק דרך טיול ועונג, ובהליכת שנים עשר מילין אין בו טורח רב" – דהיינו שאיסור תחומין הוא מטעם מנוחה וענג בשבת.

אם כן, מצות תחומין היא ענין אחד עם מצות סעודות שבת. וזה קישור הפסוקים בפרשת המן: ה' נותן לישראל מראש לחם לשבת, לקיים ענג שבת בשלש סעודות, ומצוה אותם לא לצאת ממקומם כדי לקיים ענג שבת. ועוד, בפשטות: כאשר אדם יוצא מחוץ לתחום הוא מפסיד עיקר ענג שבת בסעודת שבת, כיון שיוצא מחוץ למקום שבו נמצאת

מצוה דאורייתא לאכול שלש סעודות; לדעת ר"ת, מצוה דרבנן לאכול שלש סעודות; לפי ערוך השולחן, דרגה אמצעית של תקנת משה רבינו. והכל נובע מדין ענג שבת.

ויש להקדים שהיחס הכללי בין שבת ליום טוב, ובין ענג לשמחה, הוא היחס בין חכמה ובניה. שבת היא חכמה, מוחין דאבא, "שבת קדש" (קדש היינו חכמה), וכן הענג הוא מופשט, חיות פנימית (חיים היינו ענג, כמו "להחיות בהם נפש כל חי" שפירושו להתענג), מתאים לחכמה (החכמה נקראת 'חיוהי'). לעומת זאת, יום טוב הוא בניה, מוחין דאמא, "מקרא קדש" (דהיינו שהקדש-החכמה נקרא ומזומן לבניה, אע"פ שקדש הוא "מלה בגרמיה", "נאדר בקדש", מכל מקום הארה ממנו מאירה בבניה בחגים דוקא), וכן השמחה שייכת לבניה, "אם הבנים שמחה", שמחה מורגשת-מוחשית יחסית (וכן הבינה נקראת 'גרמוהי', כלים).

והנה ארבע הדרגות הנ"ל מתאימות לארבע אותיות שם הוי':

כנגד החכמה, י שבשם – איסור תענית בשבת. זהו איסור דאורייתא, ו"אורייתא מחכמה נפקת". השבת בכלל שייכת לחכמה, מוחין דאבא, ועל החכמה נאמר "ימותו ולא בחכמה" דהיינו שכאשר מאירים מוחין דאבא לא שייך מיתה ולכן אין להתענות, שהרי כל עינוי הוא בחינת מיתה. אמנם ה-י היא בחינת צמצום, לשון צום, אבל בשבת הצמצום מתבטא באיסור מלאכה ותחומין. תענית אסורה מדאורייתא כיון שהיא סותרת לגמרי את הענג (ואפילו אם מצות ענג היא דרבנן מכל מקום בטול ענג כזה אסור מדאורייתא), ענוי הוא היפך הענג, והרי ענג שבת שייך לחכמה כנ"ל.

כנגד הבינה, ה ראשונה שבשם – מצות שלש סעודות דאורייתא לדעת היראים. מצות אכילה בסעודות שבת דומה למצות אכילה

זט ובאופן אחר מבארים שזו שמחה פנימית שאינה מתבטאת באכילה,

ל מצוה כד.

סעודתו (ו"אין קידוש אלא במקום סעודה"^א), דין מיוחד של קביעות מקום). וכן קביעת התחום נעשית על ידי עירוב תחומין, דהיינו סעודה שקובעת את מקומו של אדם. ועוד בדרך דרוש: איסור תחומין דאורייתא י"ב מיל בא לומר שעל האדם להזמין לסעודתו אורחים מכל מחנה ישראל, שיתענגו יחד עמו בשבת. כל זה קשור לפרשת המן, שמבטא את קדושת השבת עוד ממעשה בראשית: "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו, ברכו במן שכל ימות השבת היה יורד להם עומר לגלגלת ובששי לחם משנה, וקדשו במן שלא ירד בו מן כלל"^ב, דהיינו שקדושת השבת ניכרת בסעודות שבת המוכנות מראש ובמה שלא ירד מן בשבת ונשמר איסור תחומין. ויש לומר שהמן עצמו 'שמר' על תחום שבת, ולכן לא ירד מחוץ למחנה, שלא יוציאווהו ממקומו. ועוד, יש ספק אם יש איסור תחומין למעלה מעשרה^ג, ונפקא מינה אם אליהו הנביא יכול לבוא בשבת, ואם נאמר שאליהו לא יכול לבוא בשבת כך המן לא יכול לרדת בשבת, ואולי גם ישראל לא יוכלו להנות ממנו אם יבוא מחוץ לתחום^ד. והרמז: מן במילוי, **מס נון = מקום**, המן שומר על מקומו, ועל ידי המן נקבע המקום של ישראל, "אל יצא איש ממקומו".

מן בשבת ומתן תורה

יש קשר מובהק בין מצות שבת בפרשת המן, בפרשת בשלח, למתן תורה בפרשת יתרו. "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן"^ה, ויש לפרש: לאוכלי המן בשבת. "בשבת ניתנה

- לא פסחים קא, א.
לב בראשית ב, ג ורש"י שם ע"פ המדרש.
לג עירובין מג, א-ב.
לד ראה עירובין מה, ב. שו"ע סי' תא.
לה מכילתא תחילת פרשת בשלח.

רמזי לחם

המן נקרא לחם, ומצוה לאכול לחם בסעודות

לו שבת פו, ב.

לז פסחים סח, ב.

לח מרבי מרדכי מנדבורנה, מאמר מרדכי לפסחים. הובא ע"י הרבי בשיחת ליל ב' דשבועות תנש"א. וראה שיעור ד' שבת תשע"ג.

לט לגבי שני הלחם כן כתב הרוקח בהלכות שבועות, וכ"כ המהרש"א בסוכה לז, ב.

מ טור ושו"ע או"ח קסז, ה.

בערכי הקבלה, סעודה ראשונה היא סעודת חקל תפוחין קדישין, מלכות; סעודה שניה היא סעודת עתיקא קדישא, כתר; וסעודה שלישית היא סעודת זעיר אנפין, מדות. אמנם יש לכוון גם כנגד שלשה ראשים שבכתר: רישא דאריך, רצון; רישא דאין, תענוג; רישא דלא ידע ולא אתידע (רדל"א), אמונה. והרמז בשלשה פעמים "היום" בפסוק, **היום = אין**: הכתר בכללו הוא אין, וכן כל אחד מהראשים הוא אין בפני עצמו. אמנם רדל"א הוא הנעלם ביותר, שאינו נודע כלל, והוא רמז ב"היום לא".

והנה על המלים "היום לא תמצאוהו בשדה" מפרש רש"י "היום לא תמצאוהו אבל מחר תמצאוהו", ובפנימיות מציאת המן ששת ימים היא בזכות השבת, "מינה מתברכין כולהו יומין" ודוקא משום כך בשבת עצמה לא יורד מן (כמו "כח המניע הבלתי מתנועע"). לפי זה "היום" של השבת אע"פ שאין בו מעשה נראה לעין, הרי בפנימיות הוא מעשה גדול, "היום לעשותם, ומחר [ביום ראשון] לקבל שכרם", כמו שכתוב "לעשות את השבת"¹³⁵. ואע"פ ששבת היא "מעין עולם הבא", קבלת השכר ולא העבודה, זהו מצד המבט שלנו מלמטה, אבל במבט מלמעלה למטה יש בשבת 'פעילות' של האדם, עשיה שבזכותה הוא מקבל שכר. ורמז: שלש המלים **לעשות את השבת = ג"פ אברהם יצחק יעקב** (הערך הממוצע של כל מלה), שלשת האבות שכנגד שלש סעודות וכולם מתכללים בכל סעודה.

המלה "היום" כתובה בתורה 135 פעמים מתוכם, רק אצלנו יש שלש פעמים בפסוק אחד (חזקה של היום), מכאן שזהו "היום" העיקרי בתורה. והנה, "היום" הראשון בפסוק הוא ה-44 בתורה, השני ה-45 והשלישי ה-46,

יח = 135, **היום!**

מד שמות לא, טו.

שבת. ככוונת האר"י¹³⁶ מפורש **שלחם** הוא ג"פ **הוי'** (הערך הממוצע של כל אות), וכיון שכל שם הוי' הוא ארבע אותיות מגיעים ל"ב לחמים (שמנהג האר"י לסדר על השלחן בשבת). ועוד קשר למספר 12: **לחם**, 78, הוא 12 במשולש, והנה 12 = **זה**, נבואת משה המיוחדת בלשון "זה הדבר" שנאמרה פעם ראשונה בפרשה זו ("זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו").

לחם במילוי, **למד חית מם = 22** פעמים **הוי' (= והיו לבשר אחד)**, רמז לזיווג של שבת קדש, עונת תלמידי חכמים, והרי הזיווג מכונה "הלחם אשר הוא אוכל"). **לחם** במספר קדמי = 11 פעמים **הוי'** (דהיינו שהיחס בין המילוי למספר קדמי הוא "שלם וחצי", שייך ללחם משנה, שלמות שנוצרת מתוך שניים). נמצא **שלחם** בחשבון פשוט ובמילוי ובמספר קדמי = **יב** פעמים **לחם**, י"ב לחמים של שבת קדש. יש יחס מובהק בין שבת ולחם: **שבת = 9** פעמים **לחם** (כאשר **שבת** במספר קטן = 9), וממילא **שבת = 27** פעמים **הוי'**, דהיינו ה'הילום' של שם הוי'. בכל פרשת המן חוזרת המלה 'לחם' חמש פעמים. חמש פעמים **לחם = שמים**, "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים".

רמזי שלש סעודות

כאמור, שלש סעודות נלמדות משלש פעמים "היום" בפסוק "אכלהו היום". ובגרמא¹³⁷ "כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים... כיעקב שכתוב בו 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה'", ומפורש בקבלה¹³⁸ ששלש הסעודות הן כנגד שלשת האבות, שמגיעים לשלמותם בסעודה שלישית ואז זוכים ל"נחלת יעקב" שהיא בלי מצרים.

מא שער הכוונות דרושי קידוש ליל שבת א.

מב שבת קיח, א.

מג זוהר ח"ב פח, א-ב.

"עת לחשות ועת לדבר"

רבי דוד מלעלוב

תורה, עוד מהינקות, ואם תעזוב אותי מי ילמד אותי?! ענה לי אבא – אל תדאג, גם אחרי שלא אהיה בעלמא דין אבוא אליך בכל עת ואמשיך ללמד אותך. וכך באמת היה, אבא מגיע אלי בקביעות ומלמד אותי תורה. לאחרונה אבי לא הופיע שלשים יום – הייתי מאד מודאג, אולי פגמתי במשהו, שאחרי קביעות של שנים רבות אבי חדל לבוא, אבל היום בבקר הוא בא ב"ה. כששאלתי מה קרה – למה שלשים יום לא היית פה? אף פעם לא היה כזה הפסק זמן! – ענה אבי שבדיוק לפני שלשים יום הסתלק אחד מגדולי הצדיקים, שאינך מכיר, רבי דוד מלעלוב. היות שבעולם הזה הוא לא אמר תורה בכלל, כבדו אותו בנן עדן שבמשך כל ה'שלשים' – שלשים יום ברצף – יאמר תורה, בנוכחות כל הצדיקים, ולכן לא יכולתי להגיע. עכשיו, עם סיום ה'שלשים', חזרתי אליך. כמובן שרבי מרדכי כבר ידע מי שני אלה, ובכל אופן, אחרי הסיפור רבי יצחק מווארקיי פנה ואמר – זהו בנו ואני תלמידו... מה היה בהמשך? לא כתוב בסיפור, אבל אנחנו יודעים שבסוף שניהם הגיעו לרבי בונים מפשיסחא.

מה לומדים מהסיפור? יש צדיקים שלא אומרים תורה בעולם הזה ויש צדיקים (דוגמת אדמו"ר הזקן) שאומרים תורה בשופי, צדיקים שכל ענינם לומר הרבה תורה, כמו משה רבינו, "תורה צוה לנו משה", ועד מלך המשיח שיגלה תורה חדשה. הסיפור מלמד שאת הצדיקים שלא אומרים תורה מפצים אחרי מאה ועשרים. לא שאין להם תורה – יש להם תורה, אבל לענין אמירת תורה ברבים

רבי דוד בידרמן מלעלוב, מיסד שושלת לעלוב, נולד בשנת תק"ו במשפחה מתנגדת לחסידות, ולמרות זאת נמשך מצעירותו לחסידות. היה תלמיד רבי אלימלך מליז'ענסק ואחריו של החוזה מלובלין. נודע באהבת ישראל הרבה שלו, באי-אמירת תורה ברבים ובקירוב והחזרת יהודים רבים בתשובה (ביניהם מפורסם האדמו"ר הרופא, רבי חיים דוד ברנהרד). הוא קרב לחסידות את היהודי הקדוש ובהמשך אף השתדך עמו. עוד מתלמידיו – בנו רבי משה, רבי יצחק מווארקיי, רבי ישעיה מפרדבורג ורבי חנוך מווארשא.

רבי דוד הסתלק בז' שבט תקע"ד ונטמן בעירו לעלוב, פולין.

עם תום ה'שלשים' להסתלקות רבי דוד מלעלוב, נסעו בנו רבי משה – שלימים עלה ארצה והמשיך את השושלת – ותלמידו רבי יצחק מוורקיי לרבי מרדכי מטשערנוביל. השניים נסעו לרבי מרדכי כדי להתייעץ עמו לאיזה רבי עליהם לנסוע כעת, ואולי אף כדי לתהות על קנקנו של רבי מרדכי בעצמו. עקב המרחק בין טשערנוביל ללעלוב שבפולין, רבי משה ורבי יצחק לא היו מוכרים בטשערנוביל, והחליטו להשאיר זאת כך ולא להזדהות בפני רבי מרדכי.

כשנכנסו השניים לרבי מרדכי, החל הלה לספר להם סיפור: לפני שאבא שלי, רבי נחום מטשערנוביל, הסתלק ישבתי ליד מותנו ובכיתי הרבה. אבע פנה אלי ושאל אותי למה אני בוכה כ"כ הרבה. ענית לו, הוא מספר, שאני בוכה כי כל זמן שאתה אתי מלמד אותי

המדור מוקדש לזכות:

עמנואל יצחק שי' כהן לרגל יום ההולדת ה'א"א - ד' שבט - שיהיה חסיד ירא שמים ולמדן

זאת לסדר של שלשה גלגולים: בגלגול הראשון הצדיק שותק, לגמרי נסתר. רבי דוד מלעלוב היה 'צדיק נסתר' רק לגבי אמירת תורה, אבל יש צדיקים נסתרים 'חשים לגמרי, שאינם מוכרים כלל. בגלגול השני הצדיק בא בשביל 'מל' לשון ברית מילה - כנראה כדי לעמוד בנסיון של שמירת הברית, בדוגמת יוסף הצדיק. בגלגולו השלישי מגיע תור ה'מל' מלשון דבור - הוא כבר שתק, הוא כבר תקן את הברית, וכעת הוא חפשי ופתוח רק בשביל לדבר, לשפוך בלי סוף 'מים חיים' ו'אור החיים' בעולם.

אם המדרגה האמצעית, 'מל' לשון ברית מילה, היא בדוגמת יוסף הצדיק, יתכן שהאב-טיפוס של הצדיק השותק הוא יצחק (לו דומה נכדו יוסף). בעוד אברהם הלך ופרסם אלקות בעולם, על יצחק כתוב שישב בבית, ייחד יחודים וחפר בארות. בחפירת הבארות הוא מעורר מ"נ, מעורר אנשים לתשובה - מקרב אנשים - אבל לא שומעים ממנו כל כך הרבה דברי תורה. יתכן שיצחק חוזר ביוסף. אחר כך, יוסף גם צריך לחזור. אף על פי שבדרך כלל מבדילים בין יוסף לדוד - שתי הבחינות של משיח בן יוסף ומשיח בן דוד - אבל יש לומר שבמדה מסוימת 'מל'-הדבור של יוסף בא ב"נעים זמירות ישראל". לכן מובן גם למה מדוד לא נדרש לעמוד בנסיון - הוא כבר עשה זאת. הוא רק צריך להיות בעל תשובה. מלך המשיח, שיגלה תורה חדשה, הוא עצמו בעל תשובה. והנה, סדר שלש הנשמות - יצחק-יוסף-דוד - עולה בדיוק חשמל!

הם בגדר 'צדיק נסתר'. רואים שאפשר להיות צדיק נסתר בענין אחד וגלוי בענין אחר. בכל אופן, אחר כך, בגן עדן, מכבדים את הצדיק הנסתר לומר תורה.

הדבר קשור לסוד החשמל: חז"ל דורשים ש"חשמל" היינו סוד "עתים חשות עתים ממללות", כמו שכתוב בספר קהלת "עת לחשות ועת לדבר". על פי פשט, כל 'כח העתים' שבקהלת הן בעולם הזה - יש יום שצריך לשתוק ויש יום שצריך לדבר - אבל "עת" יכול להתפרש גם כזמן ממושך, עד שאפשר לומר שיש "עת" שהוא גלגול שלם, חיים שלמים. יש עת-גלגול שהצדיק בא לעולם בבחינת "עת לחשות" - תוך כדי הוא עושה הרבה דברים טובים - ואחר כך צריך לבוא ה"עת לדבר". ה"עת לדבר" יכול להיות בגן עדן, כמו אצל רבי דוד מלעלוב - שאותו עצמו קָבְדו לדבר - אבל מתבקש לומר שלא די בשלשים יום של "עת לדבר" בגן עדן כדי לפצות על שתיקה של חיים שלמים... הסבר כזה מזכיר סגנון של סיפורי הבעש"ט - 'בגלגול הקודם לא דברת, יש לך הרבה מה לומר לעם ישראל, לכן תחזור לעולם הזה שוב ובגלגול השני תדבר בשופי' (וכמוסבר בסוד הצמצום - כאשר מים פורצים סכר שעכב את הזרימה ה"ופרצת" הוא ביתר שאת ויתר עז). יוצא שיש זוגות גלגולים של נשמה אחת בסוד חש-מל - הראשון שותק, 'חש', והשני מדבר, 'מל'. אכן, לפי הבעש"ט יש גם 'מל' מלשון ברית מילה - ממוצע בין 'חש' השתיקה ל'מל' הדיבור - לכן אפשר לפתח

מענות ותשובות

שאלה:

יש לי בית חב"ד בחו"ל. בעקבות השיעורים הנפלאים על מעלת ארץ ישראל התעוררה אצלי שאלה. איך דווקא מקורבים שהיו חזקים בחו"ל כשהגיעו לארץ ירדו מאוד ברוחניות?

מענה:

זו הנקודה של השיעור (שפורסם בשבוע שעבר) - הנסיון בא"י הוא נסיון העושר (לא רק בגשמיות, אלא גם בעצם ההרגשה שכבר הגענו אל המנוחה ואל הנחלה) שיותר קשה מנסיון העוני (כולל מה שבחו"ל, אפילו בארצות הרווחה, יש 'עוני' בכך שישראל מפוזרים בין העמים ותלויים בחסדי העמים וחייבים כל הזמן לדאוג לזיהוי של עצמם בין העמים, כדי שלא להתבלבל ר"ל).

שאלה:

אז איך השליח שיש לו מקורב שעולה לארץ יכול להכין אותו לניסיון הזה?

מענה:

אם המקורב הוא חב"דניק (או חרדי) - מילא (מסתמא הוא ישרא כך). ואם לאו, אלא מקורב מ'עמך', צריך להסביר לו שמצד אחד מצוה גדולה מאד לעלות ולגור בארץ (למי שאין לו שליחות לעם ישראל שלעת עתה היא בחו"ל) אך באמת יש בזה סכנה רוחנית (כמו שהסברנו לעיל) וכדי להיות מחוסן כו' צריך כאן להיות 'משפיע' ולא 'מקבל' מהתרבות החילונית שלדאבוננו שולטת על רוב מוסדות

הציבור ובפרט על התקשורת (שהיא הקובעת בעיקר את דפוסי החשיבה של העם).

אנחנו מנסים להסביר ולהחדיר ללב העולים לארץ שהאתגר של דורנו כאן בארץ הוא להפוך את תנועת התשובה הפרטית-אישית ל'תשובה צבורית', כלומר שהצבור יחליט שהמוסדות כו', חיי הציבור לא רק חיי הפרט, יתנהלו על פי תורה. זאת אומרת שצריך לבוא לכאן דוקא עם רוח קרב, תודעה של מלחמת תרבויות, כמו החשמונאים נגד המתיונים (מסרת זדים ביד עוסקי תורתך, כפי הביאור של הרבי), הכל מתוך אהבת ישראל לכל יהודי והפצה-השפעה באופן המתקבל, כפי שהדגיש הרבי תמיד. מי שמגיע לכאן עם 'רוח קרב' פנימי (רצון עז להביא לימות המשיח - לא צריך להיות יהודי חרדי או חב"דניק בשביל זה) יחזיק מעמד מפני הסכנות שכאן וגם ישגשג בכל עניניו בעזה"י.

שאלה:

בנוגע למאמר על ברכת הלבנה ("ואביטה")

פרשת בא):

לכאורה המנהג הגמור במשך הדורות היה שנשים אינן עושות קידוש לבנה, וכן סעדו ותמכו כן הפוסקים (כפי שהרב הביא). ואם כן, מה מקומו של גילוי חידושו של המאירי? לכאורה מה שקובע הא מנהג ישראל, "פוק חזי מאי עמא דבר זה העיקר וזה הסמך" (שו"ת תמים דעים).

בסיום הדברים הרב קישר זאת לעליית הנשיות בדורנו. ובפי שאלתי, האם בעצם יש כאן הכוונה

המדור מוקדש לזכות:

הח"ל בצבאות ה' דוד שי' שרייבר לרגל האפשרעניש - ו' שבט

שהרי בד"כ אינן מצויות עם הגברים בזמן קידוש לבנה, אלא רק שלא השתדלו לעשות זאת. ומכל מקום השל"ה רצה להסביר מדוע אע"פ שמהדרות בתפילה וכו' אינן מהדרות בדבר זה.

המאירי אינו "תגלית שלא התקבלה באומה". הוא אחד הראשונים החשובים, צא וראה למשל כמה מסתמך עליו החפץ חיים במשנה ברורה וביאור הלכה, במקומות רבים מאוד, אע"פ שלא היה לעיני גדולי הפוסקים שקדמו למשנ"ב.

נכון שצריך לתת את הדעת מהו המשקל הנכון בפסיקה, אבל ככלל הדבר ידוע ומקובל מאוד בפוסקים להשתמש בדברי ראשונים שלא היו לעיני הקודמים. ראה למשל דברי הרמ"א בשו"ע (חו"מ כה, ב) "אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זכרונו על ספר, ונמצאו אחרים חולקים עליו, אין צריכים לפסוק כדברי האחרונים, שאפשר שלא ידעו דברי הגאון, ואי הווי שמיע עלהו הווי הדרי בהו" (וראה ש"ך שם סקכ"א).

בנוגע לחידוש מנהגים – ידוע שהרבה מאד מנהגים התחדשו על-פי דברי האר"י הקדוש, ואחר כך ע"פ מורנו הבעל שם טוב ועוד מגדולי החסידות. דור ודור ודורשיו, דור דור ומנהגיו, ובלבד שיהיה למנהג שורש בהלכה וטעם בפנימיות, ולא מנהג שוטים (אותיות גהנם).

[לחביבותא דמלתא נוסף רמז על שלשת הגדולים שהוזכרו כאן: מאיר (המאירי) ועוד יצחק (האר"י) = בעל שם טוב (וביחד עם ישראל עולה 1000, סוד אלף אורות כנודע)].

שאומרת שמנהג ישראל עד עתה היה כך מפני שהנשיות הייתה כפי ערכה בגולה, אך בימינו יש לדחוק שהגיע זמן לשנות הנהגה זו? ובכלל, שאלתי היא עקרונית על פסיקת הלכה ומנהג אל מול שאלת נוסחים ותגליות של ראשונים שלא התקבלו עד עתה באומה. תודה מראש.

מענה^א:

ראשית כל מומלץ לקרוא את 'טעם מצוה' המלא ולא רק את הגרסה המקוצרת שהופיע בחוברת.

ודאי שמנהג ישראל למעשה הוא עיקר גדול, אבל בנושא שלנו יש להעיר:

למסקנה גם אנחנו כתבנו שישמעו מגברים ולא יברכו בעצמן, וזה לא נגד המנהג. החידוש הוא רק שיש עניין לעשות זאת (ותלוי כמובן ברצונן של הנשים, נשים צדקניות).

בדברי המגן-אברהם רואים שלא פסיקא ליה כשל"ה, ואם היה רואה דברי המאירי יתכן שהיה מכריע שלא כשל"ה. וכמו שבעל "כף החיים" באמת סמך על המאירי. ומזה עצמו מוכח שהפוסקים הנ"ל לא ראו במנהג הזה דבר מחייב (כמו שיתבאר). בכלל, אחרי דברי כף החיים מה שאנחנו כתבנו למעשה הוא פחות חידוש.

לא ברור אם היה מנהג שנשים לא מברכות,

א תשובה זו מנוסחת על ידי עורך המדור 'טעם מצוה' ב'ואביטה' שם מופיע המאמר על קידוש לבנה, הרב יוסף פלאי. המאמר המלא נשלח למנויי התפוצה שלנו בדואר אלקטרוני. ניתן להצטרף לתפוצה ולבקש את המאמר המלא בדוא"ל itiel@pnimi.org.

ברכות בחשבון

מתמטיקה בפרשת השבוע

א. הקדמה

בפרשת בשלח מופיעה הפעם הראשונה בה מתנבא משה בסגנון המיוחד לו: "זה הדבר אשר צוה הוי" (טז, טז; טז, טז; לב), שהוא תוספת על פני סגנון שאר הנביאים "כה אמר הוי". ובלשון חז"ל: כל הנביאים נתנבאו ב"כה" מוסף עליהם משה שנתנבא ב"זה הדבר".

זה ± כה = 37, מספר הקשור באופן מובהק עם משה רבינו: מבואר בכתבי הארז"ל שמשה גלגולו של **הבל** (= 37); **משה** ראשי תבות **משה שת הבל**. את ספר דברים דבר משה לבני ישראל משך 37 הימים שבין א בשבט ל-ז אדר, יום פטירתו. ועל תורת משה נאמר "תורה של העולם הזה **הבל** היא בפני תורתו של משיח", וכיון שעתידי להתבאר שמשה, "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון", היינו שנשמת משה באה בתוך המשיח, הרי שהביאור שעתידי משה לבאר בתורה לעתיד לבוא יעשה את ביאורו שנתן בעולם הזה **להבל**.

ב. מרובעי הסגנונות

ברור שעיקר ההפרש בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים במלה הראשונה של כל ביטוי: "זה" לעומת "כה". והנה, ב"זה כה" $2^2 = 4$ אותיות. ב"כה אמר הוי" $3^2 = 9$ אותיות, וב"זה הדבר אשר צוה הוי" $4^2 = 16$ אותיות. ממילא, בשני הביטויים יחד $5^2 = 25$ אותיות (שלישית מספרים 3,4,5 העונה על הכלל הטריגונומטרי של משולשים ישרי-זוית: $a^2 + b^2 = c^2$). מתבקש לפיכך לצייר את כל ארבעת הביטויים כנ"ל בצורת מרובעים:

ז ה כה א ז ה ה ד כה א מ ר
כה מ ר י ב רא ש י ה ו ה ז
ה ו ה ר צ ו ה ה ה ד ב ר
י ה ו ה א ש ר צ ו
ה י ה ו ה

והנה, פנות כל ארבעת הריבועים הנ"ל **זהכה כאהה זדיה כרהה** עולים 324 או, 18^2 . והאלכסונים (מימין לשמאל ומשמאל לימין) של כל ארבעת הריבועים עולים 1225 שהוא 35^2 וכן, 49Δ (וערכו של הביטוי: "זה שְׁמִי לְעֵלָם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דֹר", שמות ג, טו)

ג. יחס עצמי בין "כה" ו"זה"

והנה, שני הביטויים הללו, "כה אמר הוי" ו"זה הדבר אשר צוה הוי" מדגימים תופעה נפלאה של יחס-עצמי, שכן, ראשי התבות של השנים,

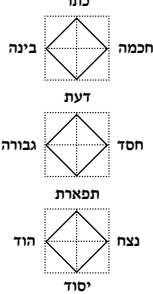
כאיזהאצי = $144 = 12^2 =$ זה פעמים זה!
ואילו, סופי התבות,

הרההרהה = $625 = 25^2 =$ כה פעמים כה!
אמנם, שני הביטויים קשורים ומצביעים ביחס עצמי גם זה על זה. שהרי, "זה הדבר אשר צוה הוי" שווה 851 שהוא 23 פעמים זה כה (וכן חיה פעמים יחידה, וכן בעתה אחישנה). כמו כן, מילוי אותיות "כה אמר הוי", דהיינו **כף הא אלף מס ריש יוד הא וו הא** גם הוא שווה 851!

ד. משה עם "זה" ו"כה"

כיון שמשה רבינו נתנבא בשני הסגנונות "זה" ו"כה" ראוי לבחון מה קורה כאשר מצרפים את שמו לכל אחד מהם:
כה אמר הוי משה עולה 637 ששווה 7^2 פעמים 13, בסוד "כל השביעיין חביבין" הנאמר במיוחד על משה רבינו - דור שביעי לאברהם

שהוא המופלא שבסנהדרין נחשב ל"עין" השבעים ואחת. בעוד כל אחד משבעים מנהיגי הדור עבר "תמורה" בזמן החניה באילמה, תמורתו של משה (מ"כה" ל"זה", כאמור) כללה את תמורות כולם. 12 עינת המים כאן, וההסתכלות המיוחדת, ה"עין" על המציאות שאותה הן מעודדות, נקראות בלשון הקבלה "שנים עשר גבולי אלכסון". פירושים רבים ניתנו בביטוי זה, אך הפשוט והמובן מכולם הוא שאלה הם 12 האלכסונים שבין ספירות הקו הימיני והשמאלי ובין ספירות האמצע, כך: אם נקח רק אחד מהריבועים הנ"ל ונציב את צלעותיו שוות ל-1, מה יהיה אורכו של האלכסון? חישוב קל בעזרת משפט המשולשים

שאורך האלכסון שווה $\sqrt{2}$.

במחשב כיס ניתן לראות כי:

$$\sqrt{2} = 1.414213562\dots$$

שלוש הנקודות מסמנות שאין זה הערך המדויק. למעשה, החלק העשרוני של $\sqrt{2}$ אינו ניתן לביטוי מדויק בכלל. חשוב מזה, מספר זה

אינו ניתן להגדרה כיחס בין מספרים שלמים כלשהם. בלשון המתמטיקה הוא נקרא מספר אי-רציונאלי.

ובכן, הריבוע כשלעצמו הנו אחד הצורות הגיאומטריות הקלות ביותר לציור מדויק. והנה, הקביעה שאת גודל האלכסון של הריבוע אי אפשר לבטאות כיחס בין שני מספרים נותן את התחושה שבאלכסון של הריבוע יש משהו מיסטי, או על-טבעי, או בלשון החסידות: למעלה מטעם ודעת. מציאותו של האי-רציונאלי באלכסון של הריבוע פותח צוהר מתמטי אל מה שלמעלה מהטבע אך בכל זאת מתגלה בטבע. כל זה מעניין אותנו במיוחד בהקשר של "זה" ו"כה". כיצד?

אבינו. 637 שווה גם תורה הוי' וגם יראת הוי'. זה הדבר אשר צוה הוי' משה עולה 1196, או הוי' פעמים אלהי. [הוי' אלהי שווה עב, והם חלק השם (הוי') וחלק המלוי (וד י י י) של שם עב (יוד הי ויו הי) של הקב"ה]. אבל, 1196 שווה 13 פעמים 92 או 13 פעמים הכל הבל (כמבואר למעלה הקשר של משה עם הבל) וכן הוי' הוי' פעמים 23 (חיה; משה שווה י-ה פעמים חיה, בעוד "זה הדבר אשר צוה הוי'" שווה חיה פעמים יחידה, כנ"ל).

כיון שגם 637 וגם 1196 הנם כפולות של 13, גם הסכום שלהם, 1833 שווה 13 פעמים 141 = 13 פעמים מצוה. ובנוסף, 1833 שווה 3 פעמים תורה, והוא המספר הראשון שהנו כפולה הן של תורה והן של מצוה. וברור כמובן הקשר שמשה הוא נותן התורה והמצוה גם יחד.

ה. להסתכל באלכסון

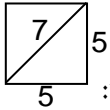
מתי ואיך התרחש המעבר אצל משה מנבואת "כה" לנבואת "זה"? אחרי שירת הים והחניה במרה מתארת התורה את המשך מסעי בני ישראל במדבר: "וַיָּבֹאוּ אֶלְמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם".

הנה, "שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינַת מַיִם" רומזת ל"זה הדבר אשר צוה הוי'" שעתידי משה להתנבאות בהמשך הפרשה. לפי זה, יש לומר שהמעבר, מנבואת "כה" לנבואת "זה", היתה תוצאה של ההסתכלות המיוחדת שנותנת שתיים עשרה עינת המים (עֵינַת לשון עֵין). והרמז בהמשך התיאור, שבאילמה (אותיות א-להים) שבעים "תמרים" - לשון "תמורות", כלומר החלפה או שינוי.

חז"ל דורשים ש"עיני העדה" הם הסנהדרין. בדור היוצא ממצרים היו אלו (שבעים) הזקנים שהצטוו משה "לָךְ וְאֶסְפַּף אֶת זְקְנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ג, טז). אמנם, משה

הנה שעלינו להסתכל ב"אלכסון". האלכסון כאן מסמל את אותה התבוננות על המציאות שאינה בדרך של שיגרה והרגל; הסתכלות מתוך פרספקטיבה מיוחדת ואף מוטה כביכול ממה שרוב העולם יגדירו כ"דרך הישר". ובדרך הרמז:

אלכסן אותיות סכל אן, או הסתכלות באין. בהסתמך על מה שראינו עד עכשיו אפשר לראות קשר נוסף בין זה וכה. אם נקח ריבוע שצלעותיו 5 הרי שהקירוב הרצינאלי הטוב ביותר לגודל האלכסון של ריבוע זה יהיה 7, שכן:

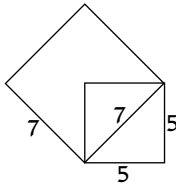

אורך הצלע והאלכסון שווה זה, בעוד שטח הריבוע שווה כה (5 פעמים 5) במקום אחר ביארנו כיצד שבע המספרים הראשונים (משה דור שביעי החביב) רומזות לתהליך התפתחותו של משה רבינו:

12 345 67

בינה משה זה

כלומר, שעל ידי שנתנבא **משה** גם בנבואת "זה" זכה ל**בינה**.

מה יקרה אם על בסיס האלכסון של הריבוע שזה עתה הצגנו נצייר ריבוע נוסף? הבה נראה:

בנקל לראות ששטח הריבוע החדש יהיה בקירוב 7 פעמים 7 או 49. אך, במדויק (לו לא היינו מסתפקים בהערכה של 7 עבור האלכסון של ריבוע ה-5 על 5) היה שטחו 50, רמז לכך שבזכות נבואת "זה הדבר" זכה משה לבינה (ראש השנה כא, ב) ועד לתכלית הבינה שבשער ה-ג, שלה זכה בקבורתו בהר **נבו**, אותיות **נ בו**.

כבר אמרנו שאי אפשר לבטאות את $\sqrt{2}$ כיחס של מספרים שלמים. אולם, במספרים קטנים מ-10 שני המספרים השלמים שהיחס ביניהם הוא הקירוב הטוב ביותר ל- $\sqrt{2}$ הם 7 ו-5, שכן:

$$\sqrt{2} \approx 1.4 = \frac{7}{5}$$

והרי, **זה** שווה 12 שווה 7 ועוד 5! כלומר, שהיחס הפנימי שבין שתי האותיות של **זה**, הוא היחס הקרוב ביותר לבטא את האי-רצינאליות שבאלכסון של הריבוע. כיצד עלינו להבין זאת?

בפרק ג ראינו את היחס העצמי שבין שני הסגנונות "זה הדבר אשר צוה ה'" ו"כה אמר ה'". ראינו שראשי התבות עולים **זה** פעמים **זה**, בעוד סופי התבות עולים **כה** פעמים **כה**. לפי הקבלה, ראשי התבות מרמזים ל"אור ישר" ואילו סופי התבות ל"אור חוזר". נוכל כעת להוסיף לכך מימד נוסף של הסבר.

כשאנו מסתכלים על הסובב אותנו איננו רואים את ה"אור האלקי" המהווה ומקיים את כל הפרטים. לפיכך, אף כי נדמה לנו שאנו רואים "ישר" אנחנו בעצם רואים רק השתקפות של המציאות האמיתית; למרות שהיינו חושבים שאנו רואים "אור ישר" בכל הקשור ליכולת לראות את כח הפועל (הבורא) שבנפעל (בנברא) אנחנו בעצם רואים רק ב"אור חוזר". לו הסתכלותנו היתה "ישרה" באמת, היינו רואים ב"עין השכל שבלב" את אותו אור אלקי הנותן קיום לכל מה שבמציאות.

אם הסתכלותנו הרגילה אינה יכולה לגלות את ה"אין" האלקי המקיים את הבריאה, כיצד נוכל בכל זאת להסתכל "ישר"? התשובה

אַרְבַּע כְּתוּבֵי הַיּוֹם

המצב בו עמדו בני ישראל על ים סוף דומה לצמת דרכים וחוץ ל מלמדים אותנו שגם לבני ישראל לא הייתה דעה אחידה בענין. הם התפצלו והתפלגו לארבע קבוצות עקרויות שהתוכחו ביניהן.

אַרְבַּע כְּתוּבֵי הַיּוֹם וְהַשְּׂקָפִים

בספרי הקבלה והחסידות מסביר שפאשר ה' בורא את העולם הוא 'מוריד' אותו מלמעלה למטה בארבעה שלבים עקרים. כל שלב בירידה הוא נקרא 'עולם', כך שישנם ארבעה עולמות – עולם האצילות, עולם הבריאה, עולם היצירה ועולם העשייה.

זוכרים את המשקפים השחרות של מר כבדי? אז 'עולם' הוא בעצם מה שקוראים היום 'השקפת עולם', איך שאדם בוחר לפרש את הדברים שהוא רואה מולו. ארבעת העולמות הרוחניים הם ארבעה זוגות משקפים שונים, השקפות עולם שונות, דרכים אנו מתבוננים במה שקורה בעולם ומחליטים מה לעשות.

ואיך כל זה קשור אלינו? כי כל קבוצה 'חבשה' לאפה זוג משקפים אחר, על פיו

"רזי, אתה יכול להסביר לי למה אני רואה הכל שחר?" שאל אותי מר כבדי.
 "מה זאת אומרת?" שאלתי
 "תסתכל בעצמך על השמים. ממש כהים. לא אמרו שיהיה היום קיצי?", הוסיף מר כבדי להתלונן.

"אני לא מבין על מה אתה מדבר". באמת לא הבנתי מה הוא רוצה, עד שתפסתי את הענין...
 "אלו המשקפים שלך, מר כבדי", הסברתי לו, "הם פשוט עם זוגיות שחרות ולכן אתה רואה הכל שחר. אם תרצה יש לי זוג עם זוגיות ורדות, שהביא לי ר' שמחה קליל. הם בטח יעזרו לך לראות יותר ורד..."

לא מזמן למדנו על ארבעה לשונות הגאולה, וראינו כיצד כל יהודי משתחרר מסוגי מצרים השונים. אז הנה, יצאנו ממצרים ואכלו התרחקנו ממנה מהלך כמה ימים, אבל לתדהמתנו אנחנו מגלים שמצרים רודפים אחרינו... מה עושים!
 ים סוף אינו מצרים, שרק מרגישים בה חנוקים מסביב. כבר השתחררנו ויש לנו מטרה וכיוון, ובכל זאת נראה שהכל עומד להתמוטט.

המתחרה שלו. כְּדֵי לְגַבֵּר עָלָיו נִדְרָשׁ מִמֶּנִּי מֵאִמָּץ. גַּם אִם 'הַלּוֹחֲמִים' בְּטוּחִים בְּכַחַם לְנַצַּח אֶת מְצָרִים, הֵם עֲדִין נִמְצָאִים עִם הַמְצָרִים בְּאוֹתוֹ מְגָרֵשׁ, וּבִסְתֵר לְבָם גַּם מֵאִמָּץ מֵהֶם. 'הַלּוֹחֲמִים' הֵם בְּעֲלֵי מִשְׁקָפֵי עוֹלָם הַיְצִירָה.

הַמְתַּחֲרִים

בְּעוֹד הַנִּכְנָעִים מִתּוֹכָהֶם בְּלֵהֵט עִם 'הַלּוֹחֲמִים' עוֹמְדֵת לָהּ קְבוּצָה שְׁלִישִׁית, אֲנָשִׁים מְחֻשְׁבִּים וּבְעֲלֵי הַגִּיוֹן, וְחוֹשְׁבִים לְעֲצָמָם כֵּן: "בְּאֵמֶת לֹא הַגִּיוֹנִי לַחֲזוֹר לְמְצָרִים. הָאִם יֵצְאֵנוּ רַק בְּשִׁבִיל לַחֲזוֹר? אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי, לְנַצַּח אֶת הַמְעַצְמָה הַמְצָרִית? זֶה גַּם לֹא הַגִּיוֹנִי. אִזּוֹ מָה כֵּן? 'שֵׁב וְאַל תַּעֲשֵׂה עֲדִיף'. ה' הוֹצִיא אוֹתָנוּ מִמְצָרִים וְהוּא בְּטַח יוֹדֵעַ מָה לַעֲשׂוֹת כְּעֵת". אֵלֹהֵי כֵת הַמְתַּבְּוֹדִדִים. בְּשִׁטָּתָם יֵשׁ הַרְבֵּה הַגִּיוֹן וְשִׁכְלֵי יִשְׂרָאֵל: יֵשׁ לָנוּ הַזְכוּת לַחֲסוֹת בַּמְדָּבָר בְּצֵל עֲנִי הַכְּבוֹד, בָּהֶם עוֹטֵף ה' אוֹתָנוּ. "טוֹב לַחֲסוֹת בֵּה", לֹא? אִזּוֹ פְּשׁוּט נִסְמָךְ עַל ה' וְלֹא נַעֲשֵׂה דָבָר. בְּעֲצָמָם, טָעֵנוּ בְּלֵהֵט חֶלֶק מִחֲבֵרֵי הַקְּבוּצָה, יֵשׁ גַּם מָה לַעֲשׂוֹת: זֶה הַזְּמַן פְּשׁוּט לַעֲמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל לַה', שְׂיֹצִיא אוֹתָנוּ מִהַצָּרָה שְׁנֹקְלָעֵנוּ אֵלֵיהָ. מִי אִם לֹא ה' יַעֲזֹר לָנוּ בְּמִצָּב כִּזֶּה?

לְמֵרוֹת הַהַגִּיוֹן שֶׁבְּדַבְרֵיהֶם, יֵשׁ בְּמִסְקָנָה שְׁלֵהֶם בְּרִיחָה מִהַתְּמוֹדָדוֹת, וְכֵן הִיא הַתְּמוֹנָה מִבְּעַד לְמִשְׁקָפֵי עוֹלָם הַבְּרִיאָה.

פְּרָשָׁה אֶת מָה שְׁקוֹרָה בְּשִׁטַּח וְהַגִּיעָה לְמִסְקָנָה כִּי צַד יֵשׁ לְפַעֵל:

הַנִּכְנָעִים

הֵיוּ אֵלֹהֵי הָאֲנָשִׁים הַמְצִיאוֹתִיִּים, אֵלֹהֵי שְׁחוֹשְׁבִים תְּמִיד מָה כְּדָאֵי וְיַעֲלֵל לַעֲשׂוֹת בְּרָגַע זֶה. הֵם סָבְרוּ שְׂאִין בְּרָרָה, מְכַרְחִים לְהִיּוֹת מִפְּכָחִים, לְגַנּוֹ אֶת כָּל הַחֲלוּמוֹת עַל גְּאֻלָּהּ, לְהָרִים דָּגָל לָבָן וּלְהַכְנִיעַ לְמְצָרִים. אִזּוֹ מָה? לַחֲזוֹר לְאֲחוֹר וּלְשׁוֹב לְמְצָרִים? "זוֹ הַמְצִיאוֹת", אָמְרוּ, "אִין בְּרָרָה. נִמְצָא כְּבָר הַזְּדִמְנוֹת אַחֲרֵת...".

אֵלֹהֵי הַיְצִירָה הֵיוּ בְּעֲלֵי הַמִּשְׁקָפִים שֶׁל עוֹלָם הַעֲשִׂיָה. בְּעוֹלָם הַעֲשִׂיָה מְחֻלְטִים רַק לְפִי מָה שְׁמוּעֵי לִי וּמְקַדֵּם אוֹתִי מִבְּחִינָה גִשְׁמִית.

הַלּוֹחֲמִים

לְעֲמַתָּם עֲמָדוֹ קְבוּצַת 'הַלּוֹחֲמִים'. "לְמְצָרִים? בְּחַיִּים לֹא! אֲנַחְנוּ נִרְאָה לָהֶם מִי אֲנַחְנוּ. נִלְחַם בְּכָל הַכַּחַ, וְאִם נִפְסִיד – נִפְסִיד". לְשִׁטָּתָם, עֲדִיף לְהַפְסִיד מִתּוֹךְ מִלְחָמָה וְלֹא לְהַפְסִיד מִתּוֹךְ כְּנִיעָה. מָה יִמְנִיעַ אֶת הַקְּבוּצָה הַזֹּאת רִגְשׁ חֲזָק שֶׁל כְּבוֹד, עָלָיו הֵם לֹא יְכוּלִים לְוַתֵּר בְּכֹזוֹ קְלוּת.

הָאִם בְּאֵמֶת מִשְׁחַרְרִים כֵּת הַלּוֹחֲמִים מְכַבְּלֵי מְצָרִים? לֹא בְּטוּחַ. הֵם דּוֹמִים לְשֵׁנִים שֶׁמִּתְחַרְרִים בִּינֵיהֶם בְּהוֹרְדֵת יָדִים. גַּם הַחֲזָק מִבְּיָנֵיהֶם, שֶׁבְּטוּחַ בְּנִצְחוֹנוֹ, מְגָרֵשׁ שְׂיֵשׁ לוֹ הַתְּמוֹדָדוֹת מְסֻיָּמֶת עִם

הנחשונים

מספרים שפעם נכנס בחור לרבי מלינבאויטש והתלונן על קשיים שיש לו. לא קל לו לשבת כל היום בישיבה וללמד. הרבי לא ענה. רק בקש מאותו בחור: "קפץ אלי מעבר לשלחן". הבחור היה נבוך מאד. לקפץ מול הרבי מעל שלחנו. אבל הרבי המתין ולבחור לא היתה בררה. הוא צעד לאחור כדי לקחת תנופה ואז הרבי עצר בעדו. "מספיק, זו התשובה לשאלות שלך", אמר לו הרבי. "לפעמים כדי לדלג קדימה הולכים צעד אחורה..."

ומי מבין הקבוצות צדקה? צווי ה' למשה הוא ברור: "דבר אל בני ישראל ויסעו!"

שנזכר להיות מהנחשונים אל הגאולה!
שבת שלום ומברך!

רבי

והיי אלו שנזלו את ההזדמנות. אם הגעת למצב שנראה ללא מוצא, למבוי סתום, זהו רק נסיון שה' מעמיד אותך בו. לשים מה מעמיד ה' את היהודי בנסיון? כדי להוציא ממנו כחות, שאפלו הוא עצמו לא שער מעולם שיש בו. תמיד ידענו שאתה מאמין בה'. האם אתה מסגל גם לבטח בו? האם הבטחון שלך הוא גם פאטר לא נראית לעין שום אפשרות הגיונית?

אלו היו 'הנחשונים' בראשית נחשון בן עמינדב. "נכון", אמרו, "יש קשיים מלפנים ומאחור ונראה שאין שום מוצא. אבל ה' הביא אותנו לכאן בדרך להר סיני ולאראץ ישראל והנסיון הזה רק יחזק אותנו. קבלנו ממנו יעד ומטרה, ולכן גם ים סוף הגועש לא יעצר אותנו. צריך פשוט להתקדם אל היעד".

זו הכרעת בעלי המשקפים מעולם האצילות, שרק רצון ה' עומד מול עיניהם.

שאלת השבוע:

מה ההבדל בין הבטחון בה' של 'המתבודדים' לזה של 'הנחשונים'?
בין הפותרים נכונה יגרל פרס. את התשובה יש לשלח לכתבת הדאר האלקטרוני maosime@gmail.com או לענות בטלפון 079-9211452 עד יום שני הקרוב.

הזוכה משבוע שעבר: שיינא ציפורי מירושלים

"עבודת היחודים" האם זהו מושג ערטילאי- מופשט השייך ליחידי

סגולה בלבד, או עבודה השייכת לכל אחד ואחת מאתנו? באגרת הבעל שם טוב לגיסו רבי גרשון מקיטוב, מסופר שהמשיח אמר לבעש"ט שהוא יבוא "לכשיפוצו מעינותיך חוצה ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך ואז יכלו כל הקליפות ויהיה עת רצון וישועה". הבעש"ט הצטער, כיצד יתכן הדבר? ובדורנו, על אחת כמה וכמה... ובכל זאת, יש לנו דרך "לעשות יחודים", והיא קרובה מאד, כמו שמלמד הבעש"ט בהמשך על מושגי היסוד "עולמות, נשמות, אלקות" ש"עולים ומתקשרים ומתייחדים". בשיעור בספר 'כתר שם טוב', מבאר הרב גינזבורג, כדרכו, כיצד תופסים מושגי החסידות המופשטים מקום בעבודת היום-יום שלנו ומתיישבים בשכל ובלב – כל תיקון המציאות, הנדמית בתחלה כתהו ובהו של 'אנרגיות' ו'תדרים', 'מתחיל בראש': ראיית הפוטנציאל הטוב של כל הסובב – הכביש, הרכבים שברחוב והחפצים שאפשר להשתמש בהם – מעלה את העולמות (ומאפשרת שימוש נכון בהם). הסתכלות על כל האנשים שמסתובבים סביבי כקשורים בשרשם – ניצוצות של אותה אחדות אלקית – מקשרת את הנשמות (ומאפשרת חבור שלהן גם במציאות). ההבנה שכל המתחולל, כולל ההצלחות בשימוש נכון במציאות וביצירת חיבור בין הנשמות, הוא פעולת ה'במאי הגדול' – היא יחוד האלקות, המגלה את ה' בעולם.

מעוניין להצטרף לצוות המפיצים של **ואביטה?**

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il